

RI XK'ALAJISAX CHUWÄCH RI SAN JUAN

Waral cäkil wi ri xuk'alajisaj ri Jesucristo chuwäch ri apóstol Juan

¹ Are wa' ri xuk'alajisaj ri Dios chuwäch ri Jesucristo rech ri Are' cuk'alajisaj chi chquiwäch ri patänil tak re chrij ri cäbantaj na chanim. Ri Jesucristo xuk'alajisaj wa' chuwäch ri Juan ri patänil re rumal jun ángel ri xutak lok.

² Are c'u ri Juan xubij ri kas tzij chrij ronojel ri xrilo. Xutzijoj can ri kas tzij chrij ru Lok' Pixab ri Dios ri xuk'alajisaj ri Jesucristo.

³ Utz re jachin ri cusiq'uij u wäch we wuj ri', xukuje' utz que jachin tak ri cäquitatabej u siq'uixic ri tzij ri yo'm rumal ri Lok'alaj Espíritu ri tz'ibtal chupam we wuj ri', cäquinimaj c'u ri cubij rumal chi nakaj chic c'o wi ri k'ij aretak cäbantaj na ronojel wa'.

Ri apóstol Juan cuchap u tz'ibaxic bi jun carta chque tak ri kachalal cojonelab ri e c'o pa tak ri wukub tinimit ri e c'o pa Asia

⁴ In wa', ri Juan, quintz'ibaj bi we wuj ri' chiwe ix, kachalal cojonelab, ri ix c'o pa ri wukub tinimit re Asia. Are ta ba' ri Dios xukuje' ri wukub espíritus ri e c'o chuwäch ri je'lalaj u t'uyulibal cätok'obisan i wäch, cubano chi cuxlan ri iwanima'. Are wa' ri Dios ri c'o cämíc, ri c'o ojer, ri cäpe na.

⁵ Xukuje' ri Jesucristo cutok'obisaj ta na i wäch, cuban ta na chi cuxlan iwanima'. Ri Are' are ri k'alajisal re ru Tzij ri Dios ri jicom ranima', ri nabe xc'astaj chquixol ri cäminakib, ri c'o u takanic pa qui wi' ri nimak tak takanelab cho we uwächulew. Ri Cristo cujraj, xujuch'aj c'u che ri ka mac ruc' ru quiq'uel.

⁶ Xujucoj che nimak tak takanelab, xukuje' che sacerdotes chupatanixic ri Dios, ru Tat. ¡Chnimarisa ta ba' u k'ij, chtakan ta c'ut amak'el pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic! Amén.

⁷ ¡Chiwilampe', ri Cristo petinak pa ri sutz'! Conojel winak cäquil na wa', xukuje' ri xebanow c'äx che cäquil na u wäch. Ronojel qui wäch winak cho ruwächulew quebok' na aretak cäquil ri Are' cäpetic. Je', kas je' quel wi na.

⁸ “Ri in, in je' jas ri nabe letra xukuje' ri q'uisbal letra re ri alfabeto, ri “A” ruc' ri “Z”. In c'ut ri chaplebal, in ri' ri q'uisbal re ronojel.” Je wa' cubij ri Kajaw Dios ri c'o ronojel u wäch chuk'ab ruc', ri c'o cämich, ri c'o ojer, ri xukuje' cäpe na.

Ri apóstol Juan xril ri Cristo nimarisam chi u k'ij

⁹ In wa' ri Juan, in iwachalal ri tajin quinrik c'äx junam iwuc' ix. Yo'm c'u chwe rumal ri Jesucristo chi quinchajij paciencia, je' jas ri yo'm chiwe ix. Je ri' junam cujec'ol na chila' jawije' ri cätakan wi ri Dios. Ri in, in ajpache', in c'o pa jun alaj ch'äkap ulew, Patmos u bi', ri c'o pa ri mar, xa rumal ru tzijoxic ru Lok' Pixab ri Dios ri xuk'alajisaj ri Jesucristo.

¹⁰ Xc'ulmataj pa jun k'ij domingo (ri cäbix “u k'ij ri Kajaw” che) chi xchaptaj ri wanima' rumal ru

chuk'ab ri Lok'alaj Espíritu. Te' xinto c'o Jun ri sibalaj co xch'aw lok chwij, je' ta ne ru ch'abal jun tun.

¹¹ Ri xch'awic, je wa' xubij: Ri in, in je' jas ri nabe letra xukuje' ri q'uisbal letra re ri alfabeto, ri “A” ruc' ri “Z”. In c'ut ri chaplebal, in ri' ri q'uisbal re ronojel. Chatz'ibaj pa jun wuj ri cawilo, te c'u ri' catak bi chque ri kachalal cojonelab ri e c'o pa tak ri wukub tinimit ri e c'o pa Asia, ri tinimit Éfeso, ri Esmirna, ri Pérgamo, ri Tiatira, ri Sardis, ri Filadelfia, xukuje' ri tinimit Laodicea, —xcha ri' chwe.

¹² Xincay c'u chwij che rilic jachin ri xch'awic. Aretak je wa' xinbano, xinwil wukub u tac'alibal cantela re k'än puak.

¹³ Te c'u ri' pa qui niq'uiajal ri wukub u tac'alibal cantela xinwil Jun ri junam ruc' ru c'ojol jun winak. U cojom c'u jun atz'iak ri copan c'ä chukul rakan, ximital cho u c'ux ruc' jun pas re k'än puak.

¹⁴ Ri u wi' are sibalaj saklojoj je' jas ri ch'ajch'oj rismal chij, junam jas ri sak tew. Ri u wak'äch c'ut, quenicowic je' jas ri u xak k'ak'.

¹⁵ Ri rakan quejuluwic junam jas ri ch'ich' bronze ri porom pa horno, ri ch'ajch'obisam c'ut. Ri cäch'awic are junam ruc' ri qui chojojem q'uia nimak tak ja'.

¹⁶ Ruc'am ri Are' wukub ch'imil pa ru wiquiäk'ab, elinak c'u lok jun machete pu chi' ri t'ist'ic u wi' ri xukuje' quieb u pu chi'. Ru palaj sibalaj cäjuluwic je' jas ru juluwem ri k'ij aretak man c'o tä jubik' ri sutz' cho ri caj.

¹⁷ Aretak xinwilo, xintzak chuwäch je' ta ne ri xincäm. Ri Are' c'ut xuya ru wiquiäk'ab pa nu wi',

te c'u ri' xubij chwe: ꞑMaxej awib! In ri' ri nabe, in ri' ri q'uisbal re ronojel.

¹⁸ Ri in, in c'aslic. Pune xincämïc, in c'asal chic cämïc, man c'o tä c'u u q'uisic ri nu c'aslemal. Pa nu k'ab c'o wi ri lawe re ri cämical xukuje' ri lawe re ri c'olibal ri e c'o wi ri cämïnakib.

¹⁹ Chatz'ibaj ba' ri awilom, xukuje' ri c'o chanim ri tajin cawilo. Chatz'ibaj xukuje' ronojel ri cäbantaj na aretak e oc'owinak chi wa' we ri'.

²⁰ Are wa' ri quel cubij ri tijonic ri man etamtal taj chquij ri wukub ch'imil ri xawilo ri wuc'am pa ri nu wiquiäk'ab, xukuje' ri wukub u tac'alibal cantela re k'än puak: Ri wukub ch'imil e are' cäquiq'uexwächij ri c'amal tak qui be* ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri wukub tinimit re Asia. Are c'u ri wukub u tac'alibal cantela e are tak wa' ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri wukub tinimit, — xcha ri Are' chwe.

2

Waral cäkil wi ri tzij ri xtz'ibax bi chque ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Éfeso

¹ Te c'u ri' xubij: Chatz'ibaj bi wa' we tzij ri' che ri c'amal qui be ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Éfeso: “Ri Jun ri ruc'am ri wukub ch'imil pa ru wiquiäk'ab, ri cäbin chquixol ri wukub u tac'alibal cantela re k'än puak, je' cubij wa':

² Ri in wetam ronojel ri tajin cabano, wetam chi sibalaj tajin catchacunic, xukuje' chi cachajij paciencia pa ronojel. Wetam chi man cacoch' tä a wäch chque ri itzel tak winak. Wetam chi kas

---

* **1:20** Ri tzij “c'amal qui be” are wa' ri tzij “ángel” pa castellano.

awilom ri qui c'aslemal ri winak ri cäca'n che quib chi e apóstoles, man kas e are' tä c'ut. Awilom c'ut chi xak e banal tak tzij.

³ Pune a rikom c'äx, a chajim paciencia. Pune nim ri chac a banom rumal wech in, man at cosinak taj.

⁴ C'o c'u ri tajin quinwil chawij, chi man je' tä chi ri nu lok'al chawäch jas ri nabe.

⁵ Chna'taj ba' chawe jawije' ri at kajinak wi, chaq'uexa c'u ra chomanic, chaq'uexa rawanima'. Chachaplej chi na ri tajin caban nabe. We ta man je' caban wa', chanim quine' che awilic, quinwesaj na ru tac'alibal a cantela pa ru c'olibal we ta mat at tzelejinak ruc' ri Dios.

⁶ Pune je ri', utz quinwil ri tajin cabano chi tzel cawil wi ri cäca'n ri jule' winak nicolaítas. Ri in xukuje' quinwetzelay u wäch ri tajin cäca'no.

⁷ Apachin ri u jiquibam ranima' chutatabexic ri nu tzij, chutatabej ri cubij ri Lok'alaj Espíritu chque tak ri kachalal cojonelab: Jachin ri cäch'acan puwi' ri itzel, quinya na re ru wäch ri che' re c'aslemal ri c'o pa ri je'lalaj c'olibal jawije' c'o wi ri Dios ri cäbix “Paraíso” che,” –cächa ri'.

Waral cäkil wi ri tzij ri xtz'ibax bi chque ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Esmirna

⁸ Chatz'ibaj bi we tzij ri' xukuje' che ri c'amal qui be ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Esmirna: “Ri Jun ri c'o nabe, ri xukuje' are ri q'uisbal, ri xcäm na canok, te c'u ri' xc'astaj chquixol ri cäminakib, je' cubij wa':

⁹ In wetam chi tajin carik c'äx, wetam chi at meba', pune ta ne we ta cäbix ri kas tzij, at k'inom.

Wetam chi catyok' cumal ri winak ri cäquibij chi e aj Israel. Man e aj Israel tä c'ut, xane e jun comon winak ri e rech ri Satanás.

¹⁰ Maxej awib rumal ri c'äx ri carik na. ¡Tampe'! Ri Itzel cuban na chi e c'o jujun chiwe ri quebec pa che' che rilic we kas tzij iwonojel ix, ix cojonelab. Lajuj k'ij cäban na c'äx chiwe. Chatakej ba' ri cojonic c'ä catcäm na. Ri in c'ut quinya na ri c'aslemal chawe che tojbal awe je' ta ne are jun corona ri cacoj chajolom.

¹¹ Apachin ri u jiquibam ranima' chutatabexic ri nu tzij, chutatabej ri cubij ri Lok'alaj Espíritu chque tak ri kachalal cojonelab: Jachin ri cäch'acan na puwi' ri itzel man curik tä na c'äx rumal ri ucab cämical,” —cächa ri Are'.

Waral cäkil wi ri tzij ri xtz'ibax bi chque ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Pérgamo

¹² Chatz'ibaj bi we tzij ri' xukuje' che ri c'amal qui be ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Pérgamo: “Ri Jun ri ruc'am ri machete t'ist'ic u wi', ri quieb u pu chi', je' cubij wa':

¹³ Ri in wetam ronojel ri tajin cabano, xukuje' wetam chi at c'o chila' jawije' ri cätakan wi ri Satanás. Pune je ri' tajin catakej nu patänixic, at cojoninak chwe, man xaya tä c'u can ri a cojonic aretak xcämisax ri Antipas ri patänil we ri jicom ranima' chila' pa ri tinimit jawije' cätakan wi ri Satanás.

¹⁴ C'o c'u ri man utz taj ri tajin quinwil chawij, chi e c'o jujun winak awuc' ri man cäcaj taj cäquiya can ru tijonic ri tat Balaam ri xucoj u c'ux ri tat Balac rech queutakchi'j ri winak aj Israel che mac chutijic ri yo'm chquiwäch tak tiox ri xa e banom

cumal winak, xukuje' chubanic que jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab.

¹⁵ Xukuje' e c'o jujun winak awuc' ri man cäcaj taj cäquiya can ri qui tijonic ri jule' winak nicolaítas, ri tzel quinwil wi.

¹⁶ Rumal ri' chaq'uexa ri awanima', chaq'uexa ri a chomanic. We ta mat je' caban wa', chanim quinopan na iwuc', quinch'ojin na cuc' ri winak ri' ruc' ri machete ri quel pa nu chi'.

¹⁷ Apachin ri u jiquibam ranima' chutatabexic ri nu tzij, chutatabej ri cubij ri Lok'alaj Espíritu chque tak ri kachalal cojonelab: Jachin ri cäch'acan puwi' ri itzel quinya na re ri maná* ri c'u'talic, xukuje' quinya na che ri are' jun alaj sak abaj ri tz'ibtal wi jun c'ac' bi'aj, ri man c'o tä jun etamaninak, xane xak xuwi ri cäc'amowic," —cächa ri'.

Waral cäkil wi ri tzij ri xtz'ibax bi chque ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Tiatira

¹⁸ Chatz'ibaj bi we tzij ri' xukuje' che ri c'amal qui be ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Tiatira: "Ru C'ojol ri Dios, ri cänicow ru wak'äch je' jas ri u xak k'ak', ri xukuje' quejuluw ri rakan junam ruc' ri ch'ich' bronce ri ch'ajch'obisam, je' cubij wa':

¹⁹ Ri in wetam ronjel ri tajin cabano, wetam ri rutzil awanima', wetam c'ut chi c'o a cojonic, chi cachajij paciencia, xukuje' chi tajin quinapatänij. Wetam c'ut chi ri tajin caban cämíc nim na chuwäch ri xaban can nabe.

---

* **2:17** "Maná": Are ri wa ajchicaj tzukubal que ri winak aj Israel aretak xebin pa tak ri juyub ri quetz'inowic.

20 C'o c'u ri man utz taj ri tajin quinwil chawij: chi xak utz cawil wi c'o ri ixok Jezabel awuc', ri cubij chi cuk'alajisaj tzij ri yo'm che rumal ri Dios, ri queusub c'u ri patänil tak we ruc' ri tijonic ri cuya chque rech căca'n que jas ri căca'n ri tz'i' ri xak căquirik quib, man c'o tă qui pixab. Ri are' cubij chque chi cuya' căquitij que ri wa ri yo'm chquiwäch tak tiox ri xa e banom cumal winak.

21 Ri in xak weye'm chi cuq'uex u chomanic, cuq'uex c'u ranima' we ixok ri'. Man craj tă c'ut cuya can u banic ri nimalaj mac ri tajin cubano.

22 Ri in quintak na bi jun c'äxalaj yabil chrij we ixok ri', xukuje' quinban na chi sibalaj căquirik na c'äx ri tajin căca'n ri nimalaj mac ruc' we ixok ri' we ri e are' man căquiya tă can u banic ri mac ri tajin cuban ri ixok.

23 Ri ral ri ixok queincämisaj na, je ri' conojel ri kachalal cojonelab căquetamaj na chi in wetam ri qui chomanic ri winak xukuje' ri c'o pa canima'. Quinya c'u na chiwe chijujunal ri tojbal re ronojel ri i banom.

24 Are c'u ri niq'uiaj iwachalal chic ri e c'o pa Tiatira, ri ix ri man quitakej tă we tijonic ri', ri man c'o tă iwetamam chrij ru tijonic ri Satanás ri man etamtal taj ri căquibij ri niq'uiaj chi sibalaj c'äx u ch'obic wa', quinbij chiwe chi man c'o tă chi na jas jun eka'n chic quinya na chiwij.

25 Kas utz ba' chibana chuc'olic ri c'o iwuc' c'ä quinopan na iwuc'.

26 Jachin tak ri quech'acan na puwi' ri itzel, ri xukuje' căquitakej u banic jachique ri cwaj chi căbanic c'ä chuq'uisbal ronojel, quinya na takanic pa qui k'ab pa qui wi' conojel qui wäch winak ri e

c'o cho ruwächulew.

²⁷ Je' jas ri in yo'm takanic pa nu k'ab rumal ri nu Tat, quetakan c'u na pa qui wi' conojel qui wäch winak ruc' jun vara re ch'ich', quequipaxij c'u na je' ta ne chi e t'uy re ulew.

²⁸ Xukuje' quinya na ri ch'imil re ri u sakiribal chque.

²⁹ Apachin ri u jiquibam ranima' chutatabexic ri nu tzij, chutatabej ri cubij ri Lok'alaj Espíritu chque tak ri kachalal cojonelab, —cächa ri Are'.

3

Waral cäkil wi ri tzij ri xtz'ibax bi chque ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Sardis

¹ Chatz'ibaj bi we tzij ri' xukuje' che ri c'amal qui be ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Sardis: “Ri Jun ri c'o ri wukub espíritus rech ri Dios ruc', xukuje' ri ruc'am ri wukub ch'imil, je' cubij wa': Ri in wetam ronojel ri tajin cabano. Pune elinak u tzijol chi at c'aslic, at cäminak c'ut pa ri a mac.

² Chatc'astajok, chabana ru banic ri c'ä c'o awuc' ri xa jubik' man cäsach u wäch. Wilom c'ut ri tajin cabano chi man jicom tä ri' cho ri nu Dios.

³ Chna'taj chawe ri tijonic ri a tom. Chatakej jas ri cubij, chaq'uexa ri awanima', chaq'uexa c'u ri a chomanic. We man catc'astajic, quinopan na awuc' je' jas jun elak'om, man awetam tä c'ut jachique hora quinopanic.

⁴ Pune je ri' e c'o c'u jujun winak chila' pa Sardis ri man qui tz'ilom tä ri catz'iak, xane ch'ajch'oj ri canima'. E are tak wa' quebin na junam wuc', qui cojom sak catz'iak rumal chi takal wa' chque.

⁵ Jachin tak ri quech'acan na puwi' ri itzel cäquicoj na sak catz'iak. Man quinchup tä c'u ri qui bi' pa ri wuj re c'aslemal, xane quink'alajisaj na ri qui bi' chuwäch ri nu Tat, xukuje' chquiwäch ri ángeles ri e c'o ruc'.

⁶ Apachin ri u jiquibam ranima' chutatabexic ri nu tzij, chutatabej ri cubij ri Lok'alaj Espíritu chque tak ri kachalal cojonelab, —cächa ri'.

Waral cäkil wi ri tzij ri xtz'ibax bi chque ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Filadelfia

⁷ Chatz'ibaj bi we tzij ri' xukuje' che ri c'amal qui be ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Filadelfia: “Ri Jun ri sibalaj lok' ri cubij ri kas tzij, ri c'o ri lawe ruc' rech ri ka mam David ri nim takanel, ri aretak cujak ri porta man c'o tä jun cäcowin chutz'apixic, aretak c'u cutz'apij wa' man c'o tä jun cäcowin chujakic, je' cubij wa':

⁸ Ri in wetam ronojel ri tajin cabano. Nu yo'm c'u jun porta chawäch ri jaktalic, ri man c'o tä jun cäcowinic cutz'apij. Pune ba' xa jubik' ri a chuk'ab c'olic, a nimam ri nu tzij, man catq'uixtaj tä c'u chubixic chi at cojoninak chwe.

⁹ ¡Chatampe! Are c'u ri jun comon winak ri e rech ri Satanás, ri banal tak tzij ri' ri cäquibij chi kas e aj Israel, pune man kas tzij tä ri', ri in quinbano chi ri e are' quebe' na, quexuqui c'u na chawäch rech cäquetamaj chi at lok' chnuwäch.

¹⁰ A nimam ri nu takanic chi rajwaxic cachajij paciencia, rumal c'u ri' catinto' na chuwäch ri nimalaj c'äxc'ol ri cäpe na pa qui wi' conojel ri winak cho we uwächulew che rilic we utz o man utz taj ri cäca'no.

¹¹ Chanim quinopan na. Kas utz ba' chabana chuc'olic ri c'o awuc' rech man c'o tä jun cämajow ri tojbal awe.

¹² Jachin tak ri quech'acan na puwi' ri itzel, queincoj na che rakan ja pa ri nimalaj rachoch ri nu Dios. Man cäpe tä c'u ri k'ij ri quebel na chila'. Quintz'ibaj c'u na ru bi' ri nu Dios chquij, xukuje' ru bi' ru tinimit ri nu Dios, ri c'ac' Jerusalén ri cäkaj na lok chila' chicaj ruc' ri nu Dios. Xukuje' quintz'ibaj na ri c'ac' nu bi' chquij.

¹³ Apachin ri u jiquibam ranima' chutatabexic ri nu tzij, chutatabej ri cubij ri Lok'alaj Espíritu chque tak ri kachalal cojonelab," —cächa ri Are'.

Waral cäkil wi ri tzij ri xtz'ibax bi chque ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Laodicea

¹⁴ Chatz'ibaj bi we tzij ri' xukuje' che ri c'amal qui be ri kachalal cojonelab ri e c'o pa ri tinimit Laodicea: “Ri Jun ri ajchak'el ri Kas Tzij, ri k'alajisanel ri jicom ranima' chubixic ri kas tzij, ri Jun ri xcoj rumal ri Dios chubanic ronojel ri c'olic, je' cubij wa':

¹⁵ Ri in wetam ronojel ri tajin cabano, wetam chi man kas tä jorobinak ra wanima', xukuje' chi man kas tä mik'inak. Are ta cwaj in chi kas ta at jorobinak o kas ta at mik'inak.

¹⁶ Rumal c'u rech chi xak sakli'l ri awanima', man are tä joron, man are tä c'u c'atän, xa catinwupij na lok pa nu chi'.

¹⁷ Ri at cabij chi at k'inom, chi a rikom utzil. Cabij chi man c'o tä jas rajwaxic chawe. Man cana' tä c'u pa rawanima' chi sibalaj c'äx ri a bantajic.

¡Tok'ob a wäch! Man c'o tä ri catel wi, at meba', at moy, xukuje' at ch'analic.

¹⁸ Rumal ri' catinpixbaj chi chalok'o awe ri k'än puak ri c'o wuc', ri banom ch'ajch'oj che pa k'ak' rech kas tzij at k'inom. Xukuje' chalok'o awe ri sak atz'iak ri c'o wuc' rech cacojo, je ri' cäch'uktaj ri awij ri ch'analic ri xa cäresaj a q'uixbal. Xukuje' chalok'o awe ri cunabal ri c'o wuc' ri cucunaj ri a wak'äch rech catcowinic catca'yic.

¹⁹ Ri in queinyajo xukuje' quinc'äjisaj qui wäch conojel ri e lok' chnuwäch. Chatoc ba' il, chaq'uexa ri awanima', chaq'uexa c'u ri a chomanic.

²⁰ ¡Chatampe! Ri in tajin quinch'aw chi' ri uchija, xak c'u in tac'al chila'. Jachin ri cuto chi quinch'awic, cujak c'u ri uchija, quinoc na ruc' pa ja, quinwi' na junam ruc', ri are' c'ut cäwi' na junam wuc' in.

²¹ Jachin tak ri quech'acan na puwi' ri itzel, quinya na chque chi quet'uyi wuc' pa ri je'lalaj nu t'uyulibal, je' jas ri in xinch'acan puwi' ri itzel, xint'uyi c'u ruc' ri nu Tat pa ri je'lalaj u t'uyulibal ri Are'.

²² Apachin ri u jiquibam ranima' chutatabexic ri nu tzij, chutatabej ri cubij ri Lok'alaj Espíritu chque tak ri kachalal cojonelab," —xcha c'u ri Are'.

4

Waral cäkil wi ri k'ijilanic ri cäban chila' chicaj

¹ Aretak xbantaj ronojel wa', te' xinwilo c'o jun porta jaktal pa ri caj, te c'u ri' xinta ri Jun ri xin-uch'abej lok nabe ri je' ta ne u ch'abal jun nimalaj tun, xubij c'u chwe: Chatpakal lok je wa', quinc'ut

c'u na chawäch ri rajwaxic cäbantaj na aretak e bantajinak chi ronojel wa' we ri', —xcha chwe.

² Chanim c'ut xchaptaj ri wanima' rumal ru chuk'ab ri Lok'alaj Espíritu. Te' xinwilo c'o jun je'lalaj t'uyulibal cojom pa ri caj. C'o c'u Jun t'uyul chila'.

³ Ri Jun ri t'uyul pa ri je'lalaj t'uyulibal ri' je' u bantajic jas jun je'lalaj abaj re jaspe,* o junam ruc' jun abaj re cornalina ri sibalaj cäjuluwic. C'o jun räxquiäk'ab ri sibalaj cäjuluwic chrij ri je'lalaj t'uyulibal je' jas jun abaj re esmeralda.

⁴ Xukuje' chrij ri je'lalaj t'uyulibal ri' e c'o chi juwinak quiejeb je'lalaj tak t'uyulibal chic ri e t'uyut'oj wi juwinak quiejeb c'amal tak qui be ri cojonelab. Ri tata'ib qui cojom sak catz'iak, c'o jujun corona re k'än puak chquijolom.

⁵ Che ri nabe je'lalaj t'uyulibal quel lok caypa', wojojem, xukuje' quiäkulja. Chuwäch ri je'lalaj t'uyulibal e c'o wukub chäj ri quenicowic. E are c'u wa' ri wukub espíritus rech ri Dios.

⁶ Chuwäch ri je'lalaj t'uyulibal xukuje' c'o jun mar ri je' ta ne vidrio ri cuya' cäca'y jun chupam.

Pu niq'uiajal ronojel, jawije' c'o wi ri je'lalaj t'uyulibal xukuje' chrij ri t'uyulibal e c'o quiejeb ri je' quepe ángeles, ri c'o q'uia qui wak'äch chquiwäch xukuje' chquij.

⁷ Ri nabe chque je' cäpe jun coj. Ri ucab je' cäpe jun ama' wacäx. Ri urox junam u ca'yebal ruc' jun winak. Ri ucaj je' cäpe jun nimalaj xic ri tajin cärapapic.

---

* **4:3** Conojel ri abaj ri quebix waral, e are' abaj wa' ri pakal cajil.

⁸ Ri quiejeb awaj c'o wakib qui xic' chquijujunal, nojinak c'u ri rij xukuje' ri u xe' ri qui xic' che wak'ächaj. Pak'ij chi chak'ab man quetäni tä chubixic:

Lok'alaj Dios, lok'alaj Dios, lok'alaj

Dios,

ri Kajaw Dios ri c'o ronojel u wäch chuk'ab ruc',

ri c'o ojer, ri c'o cämïc,

ri xukuje' cäpe na,

—quecha ri'.

⁹ Amak'el aretak ri quiejeb ri je' quepe ángeles cäquinimarisaj u k'ij, cäquiya u k'ij, cäquiya c'u maltioxinic che ri Jun ri t'uyul pa ri je'lalaj t'uyulibal ri xak tajin wi c'asal pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic,

¹⁰ are chi' quexuqui ri juwinak quiejeb c'amal tak qui be ri cojonelab chuwäch ri Jun ri c'o pa ri je'lalaj t'uyulibal, cäquesaj ri qui corona chuwäch ri t'uyulibal, cäquik'ijilaj c'ut, cäquibij:

¹¹ Kajaw xukuje' ka Dios,

takalic chi cänimarisax k'ij la,

chi cäyi' k'ij la, chi cäbix che la

chi c'o nimalaj chuk'ab la

rumal chi lal banowinak la

ronojel ri c'olic,

xak c'u rumal ri rayibal la e c'olic

xukuje' xebanic,

—quecha ri e are'.

5

Waral cäkil wi ri jun botom wuj ri xusol ri Alaj Chij

¹ Te c'u ri' xinwilo chi ri Jun ri t'uyul pa ri je'lalaj t'uyulibal ruc'am jun botom wuj pa ru wiquiäk'ab,

ri tz'ibtal rij xukuje' ru pam. Tz'apim wa' ruc' wukub t'ikbal.

² Te' xinwil jun ángel ri sibalaj c'o u chuk'ab ri co xurak u chi', xubij: ¿Jachin ya'tal che chi cuch'ol apan ri t'ikbal chrij ri botom wuj, cusol c'ut? — xcha'.

³ Man c'o tä c'u jun. Man c'o tä pa ri caj, man c'o tä cho ruwächulew, man c'o tä c'u chuxe' ri ulew pa ri c'olibal ri e c'o wi ri cäminakib. Man c'o tä jun ri cäcowinic cusol ri botom wuj che rilic ri c'o chupam.

⁴ Ri in c'ut sibalaj xinok'ic rumal chi man xriktaj tä jun ri ya'tal che chi cusol ri botom wuj, cäril ri c'o chupam, cusiq'uij c'u u wäch.

⁵ Jun c'u chque ri c'amal tak qui be ri cojonelab xubij chwe: Matok' chic. Chawilampe' ri Coj rech ru tinimit ri Judá,* jun chque ri rachalaxic ri ka mam David ri nim takanel ojer. Ri Are' ch'acanicak puwi' ronojel, rumal c'u ri' ya'tal che chi cuch'ol apan ri wukub t'ikbal chrij ri botom wuj, cusol c'u na wa', —xcha chwe.

⁶ Te c'u ri' xinwil jun Alaj Chij pu niq'uijal ronojel, jawije' c'o wi ri je'lalaj t'uyulibal, chquixol ri quiejeb ri je' quepe ángeles, xukuje' chquixol ri c'amal tak qui be ri cojonelab. Ri Alaj Chij ri' Are chacalic, pune c'o etal chrij chi xcämisaxic, xyi' che sipanic cho ri Dios. C'o wukub ru c'a', xukuje' c'o wukub u wak'äch. Are c'u wa' ri wukub espíritus rech ri Dios ri e takom bi cho ronojel ruwächulew.

⁷ Ri Alaj Chij c'ut, xkeb ruc' ri Jun chic ri t'uyul pa ri je'lalaj t'uyulibal ri ruc'am ri botom wuj pa

---

* 5:5 “Ri Coj rech ru tinimit ri Judá” are jun chque ru bi' ri Cristo, o ri Mesías ri xyi' che ojer.

ru wiquiäk'ab. Xuc'am c'u ri botom wuj pu k'ab.

⁸ Aretak xuc'am ri botom wuj, ri quiejeb ri je' quepe ángeles xukuje' ri juwinak quiejeb c'amal tak qui be ri cojonelab xexuqui chuwäch ri Alaj Chij. Conojel c'o qui k'ojom, arpa u bi', xukuje' cuc'am jujun lak re k'än puak nojinak che incienso. Ri incienso are ri oración ri cäca'n ri winak ri e rech ri Dios.

⁹ Xquibixoj c'u we c'ac' bix ri':
 Che la ya'tal wi ru c'amic ri botom wuj,
     quech'ol c'u la ri t'ikbal chrij
 rumal chi xcämisax la,
     xyi' c'u la che sipanic cho ri Dios.
     Xujlok' la ruc' ri quiq'uel la
 chquixol conojel qui wäch winak
     cho ronojel ruwächulew
     rech uj rech chi ri Dios,
     chquixol winak ri jalajoj queca'yic,
     ri jalajoj quech'awic,
     chquixol c'u winak
     ri jalajoj tak qui tinimit.

¹⁰ Xujcoj la che nimak tak takanelab,
     che sacerdotes chupatänixic ri ka Dios.
 Cujtakan c'u na puwi' ruwächulew.

¹¹ Te ri' xınca'yic, xinta c'u ri qui ch'abal q'uialaj tak ángeles ri qui sutim rij ri je'lalaj t'uyulibal, qui sutim quij ri je' quepe ángeles, xukuje' ri c'amal tak qui be ri cojonelab. Sibalaj e q'uia ri ángeles c'olic chi man queajilitaj taj.

¹² Co xech'awic, xquibij:
 Ri Alaj Chij ri xcämisaxic
     ri xyi' che sipanic cho ri Dios
 takalic cäbix che chi c'o

u takanic puwi' ronojel
 xukuje' chi c'o nimalaj u k'inomal,
 chi c'o nimalaj u no'j,
 xukuje' chi c'o nimalaj u chuk'ab.

Takal c'ut chi nim quil wi,
 cäyi' u k'ij, xukuje' cäk'ijilaxic.

¹³ Te c'u ri' xinto xech'aw conojel ri e banom rumal ri Dios, ri e c'o pa ri caj, ri e c'o cho ruwächulew, ri e c'o chuxe' ri ulew pa ri c'olibal ri e c'o wi ri cäminakib, ri e c'o pa ri mar, conojel c'u ri e c'o pa ri cajulew, xquibij c'ut:

Che ri Jun ri t'uyul pa ri je'lalaj t'uyulibal
 xukuje' che ri Alaj Chij,

chque ri e Are' takal wi
 chi cänimarisax qui k'ij,
 nim queil wi, cäyi' qui k'ij,
 takal c'ut cäbixic chi c'o nimalaj
 qui chuk'ab puwi' ronojel

amak'el pa tak ri k'ij ri junab ri quepe na,
 —xecha'.

¹⁴ Are c'u ri quiejeb ri je' quepe ángeles xquibij: jje' ta chel wi! —xecha ri'.

Ri juwinak quiejeb c'amal tak qui be ri cononelab xexuqui'c, xquik'ijilaj ri Jun ri man c'o tä u cämíc pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic.

6

Waral cäkil wi chi ri Alaj Chij cuchap qui ch'olic ri wukub t'ikbal

¹ Te c'u ri' xinwil ri Alaj Chij xuch'ol apan ri nabe chque ri wukub t'ikbal. Xinta c'ut xch'aw jun chque ri quiejeb ri je' quepe ángeles. Ru ch'abal

junam ruc' jun quiäkulja, xubij c'ut: ¡Tasa'j, chawilampe'! –xcha chwe.

² Xınca'yic, xinwil c'u jun quiej sak rij, ri jun ri quiejeninak chrij ruc'am jun q'uiäkbal ch'ab pu k'ab. Te c'u ri' xyi' jun u corona. Xel c'u bi chuch'aquic ronojel, xutakej c'u ch'acanic.

³ Aretak ri Alaj Chij xuch'ol chi apan ri ucab t'ikbal, xinto xch'aw ri ucab chque ri je' quepe ángeles, xubij: ¡Tasa'j, chawilampe'! –xcha chwe.

⁴ Xel lok jun quiej chic, quiäk rij. Are c'u ri jun ri quiejeninak chrij xyi' takanic pu k'ab che resaxic ri utzil chquixol ri winak cho ruwächulew, rech cäquicämisala quib. Xyi' c'u jun nimalaj machete che.

⁵ Aretak ri Alaj Chij xuch'ol chi apan ri urox t'ikbal, xinto xch'aw ri urox chque ri je' quepe ángeles, xubij: ¡Tasa'j, chawilampe'! –xcha chwe.

Xınca'yic, xinwil c'u jun quiej k'ek rij, ri jun ri quiejeninak chrij ruc'am jun pajbal pu k'ab.

⁶ Te c'u ri' xinto c'o jun ri xch'aw lok chquixol ri quiejeb ri je' quepe ángeles, xubij: Xa rajil quieb libra trico, xa rajil wakib libra cebada, ri puak ri cuch'ac jun ajchac che ri jun k'ij. Xak ba' maban c'äx che ri aceite o ri vino, –xcha'.

⁷ Aretak ri Alaj Chij xuch'ol chi apan ri ucaj t'ikbal, xinto xch'aw ri ucaj chque ri je' quepe ángeles, xubij: ¡Tasa'j, chawilampe'! –xcha chwe.

⁸ Xınca'yic, te' xinwil jun quiej k'än rij, ri jun ri quiejeninak chrij, “Cämical” u bi', ternetal c'u rumal jun ri cuq'uexwächij ri qui c'olibal ri cäminakib (ri cäbix “Hades” che). Te c'u ri' xyi' takanic pu k'ab puwi' ri ucaj u tz'akatil ruwächulew rech

queucämisaj ri winak ruc' ch'oj, ruc' wi'jal, ruc' ya-bil, xukuje' cuc' c'analaj tak awaj aj pa tak juyub.

⁹ Aretak ri Alaj Chij xuch'ol chi apan ri uro' t'ikbal, xinwil ri canima' ri cojonelab ri xecämisax rumal ru tzijoxic ru Lok' Pixab ri Dios, e c'olotal c'u chuxe' ri ta'bal tok'ob.

¹⁰ Ri e are' co xech'awic, xquibij: Kajaw, lok'alaj ka Dios ri jicom anima' la, ¿jampa' cäk'at la tzij pa qui wi' ri winak ajuwächulew ri xujquicämisaj, cäya c'u la rajil u q'uexel ri ka cämical chque? —xecha'.

¹¹ Te c'u ri' xyi' jujun sak qui k'u' chquijujunal, xbix chque chi queuxlan chi na quieb oxib k'ij c'ä cätz'akat na ri cajilbalil ri cachalal ri quecämisax na rumal ru patänixic ri Cristo, junam jas ri e are'.

¹² Aretak ri Alaj Chij xuch'ol chi apan ri uwak t'ikbal, xinca'yic, te' xinwilo xuban jun nimalaj cäbrakan. Ri k'ij c'ut xuban k'ek ru wäch je' jas jun k'ek atz'iak, ri ic' xuban quiäk ru wäch je' ta ne quic'.

¹³ Ri ch'imil cho ri caj xetzak lok puwi' ri ulew, jas cuban ri u che'al higos quetzak lok ri räx tak u wäch aretak cäsabisax rumal jun nimalaj quiäkik'.

¹⁴ Ri caj xsach u wäch jas cuban jun wuj aretak cuc'ol rib, conojel c'u tak ri juyub, xukuje' conojel ri ch'akatak tak ulew ri e c'o pa ri mar xq'uextaj tak ri qui c'olibal.

¹⁵ Ri nimak tak takanelab cho ruwächulew, xukuje' ri nimak qui banic, ri k'inomab, ri qui nimakil soldados, ri winak ri c'o nimalaj quekle'n, ri winak patäninelab xukuje' ri winak ri man e c'o tä pu k'ab jun patrón, conojel xquic'u' quib pa tak ri pec, xol tak ri nimak tak abaj ri e c'o pa tak ri juyub.

¹⁶ Xquibij c'u chque tak ri juyub xukuje' chque ri nimak tak abaj: Chixtzak lok chkij, chujic'u' chuwäch ri Jun ri t'uyul pa ri je'lalaj t'uyulibal, xukuje' chuwäch ri nimalaj c'äjisabal ka wäch ri cäpe rumal ri Alaj Chij, —xecha'.

¹⁷ Xopan c'u ri nimalaj k'ij rech cäc'äjisax ka wäch. ¿Jachin ta c'u lo cäcowinic cuch'ijo? —xecha'.

7

Cäcoj quetal chucrusil ri qui palaj ri jun ciento ruc' cawinak quiejeb mil winak aj Israel

¹ Aretak xbantaj wa', te' xinwil quiejeb ángeles ri e tac'atoj pa ri quiejeb u tza'm ruwächulew, ri qui k'atem ri quiejeb quiäkik' rech man c'o tä chi quiäkik' cuban puwi' ri ulew o puwi' ri mar o pa qui wi' tak ri che'.

² Xukuje' xinwil jun ángel chic ri petinak chrel-bal k'ij, ruc'am ri t'ikbal ri yo'm che rumal ri c'aslic Dios. We ángel ri' co xch'aw apan chque ri quiejeb ángeles ri yo'm takanic pa qui k'ab chubanic c'äx che ri ulew xukuje' che ri mar. Xubij chque:

³ Miban na c'äx che ri ulew, miban c'äx che ri mar, miban c'u c'äx chque tak ri che' c'ä cäcojtaj na quetal ri patänil tak re ri ka Dios ruc' jun t'ikbal chucrusil ri qui palaj, —xcha chque.

⁴ Xinta c'ut jampa' ri xcoj quetal: E jun ciento ruc' cawinak quiejeb mil ri xecha' chquixol conojel tak ri tinimit re Israel.

⁵ E cablajuj mil xcoj quetal chque ri aj Judá, e cablajuj mil chque ri aj Rubén, e cablajuj mil chque ri aj Gad.

⁶ E cablajuj mil chque ri aj Aser, e cablajuj mil chque ri aj Neftalí, e cablajuj mil chque ri aj Manasés.

⁷ E cablajuj mil chque ri aj Simeón, e cablajuj mil chque ri aj Leví, e cablajuj mil chque ri aj Isacar.

⁸ E cablajuj mil chque ri aj Zabolón, e cablajuj mil chque ri aj José, e cablajuj mil c'ut chque ri aj Benjamín.

Waral cäkil wi ri jumulaj winak ri qui cojom sak tak qui k'u'

⁹ Aretak xbantaj wa', xinca'yic, te' xeinwilo q'uialaj winak qui cojom sak tak qui k'u' e tac'al cho ri je'lalaj t'uyulibal chuwach ri Alaj Chij, cuc'am c'u jujun u xak tut pa qui k'ab. Sibalaj e q'uia chi man c'o tä jun cäcowin che cajilaxic, winak ri jalajoj quech'awic, ri jalajoj queca'yic, ri jalajoj tak qui tinimit, conojel qui wäch winak ri e petinak cho ronojel ruwachulew.

¹⁰ Conojel co quech'awic, cäquibij:

Ruc' ri ka Dios ri t'uyul
 pa ri je'lalaj u t'uyulibal,
 xukuje' ruc' ri Alaj Chij
 ka rikom wi ri to'bal kib,
 —quecha'.

¹¹ Conojel c'u ri ángeles e tac'atoj qui sutim rij ri je'lalaj t'uyulibal, qui sutim quij ri c'amal tak qui be ri cojonelab xukuje' ri quiejeb ri je' quepe ángeles. Xquimej quib cho ri je'lalaj t'uyulibal, xquik'ijilaj c'u ri Dios.

¹² Je' xquibij wa':

¡Amén! Ri ka Dios takal che chi
 cänimarisax u k'ij, cäyi' u k'ij,

cäyi' ri maltioxinic che,
 nim c'u quil wi.
 Ru no'j, ru takanic puwi' ronojel,
 ri nimalaj u chuk'ab,
 man c'o tä u q'uisic ronojel wa'
 amak'el pa tak ri k'ij ri junab
 ri quepetic. Amén,
 —xecha'.

¹³ Te c'u ri' jun chque ri c'amal tak qui be ri
 cojonelab xch'awic, xuta' chwe: ¿Jachin tak wa' we
 winak ri' ri qui cojom sak tak qui k'u'? ¿Jawije'
 quepe wi? —xcha chwe.

¹⁴ Ri in xinbij che: Tat, lal etam la, —xinha che.
 Ri are' c'ut xubij chwe: Wa' we winak ri' e are
 wa' ri xec'ow pa ri nimalaj c'äxc'ol, qui ch'ajom
 c'u ri qui k'u', ca'nom sakloloj che pa ru quiq'uel ri
 Alaj Chij.

¹⁵ Rumal ri' e c'o chuwäch ri je'lalaj u t'uyulibal ri
 Dios, quepatänin c'u che ri Are' pak'ij chi chak'ab
 pa ri nimalaj rachoch Dios. Ri Jun ri t'uyul pa ri
 je'lalaj t'uyulibal cäc'oji na cuc' che qui to'ic.

¹⁶ Man cäpe tä chi na ri k'ij ri cäquirik ri numic,
 o ri chaki'j chi', man quec'at tä rumal ri k'ij, man
 cäquina' tä chi nimalaj k'ak'.

¹⁷ Je ri', rumal chi quechajix na rumal ri Alaj Chij
 ri c'o pu niq'uiajal ri je'lalaj t'uyulibal, cuc'am c'u
 na qui be chi' u q'uiyibal tak ja' ri quel wi lok joron
 ri cuya c'aslemal jas ri cuban jun äjyuk' chque ri u
 chij. Ri Dios cusu' c'u na ronojel ri u wa'l qui wäch.

8

*Waral cäkil wi ri cäch'ol apan ri uwuk t'ikbal,
 xukuje' cäkil ri porobal incienso re k'än puak*

¹ Aretak ri Alaj Chij xuch'ol chi apan ri uwuk t'ikbal chrij ri wuj ri botom, craj niq'uiaj hora ri' man c'o tä jas xtataj pa ri caj.

² Te ri' xeinwil ri wukub ángeles ri e tac'al chuwäch ri Dios, xyi' c'u wukub tun chque.

³ Xpe c'u jun ángel chic ri u tzayem jun porobal incienso re k'än puak, xtaq'ui c'u chuwäch ri ta'bal tok'ob. Xyi' q'uia incienso che rech cujach wa' cho ri Dios junam cuc' tak ri oración ri cäca'n ri winak ri e rech ri Dios puwi' ri ta'bal tok'ob re k'än puak ri c'o chuwäch ri je'lalaj t'uyulibal.

⁴ Xpaki c'u ru sibel ri incienso chuwäch ri Dios ri xel bi pu k'ab ri ángel junam cuc' tak ri oración ri cäca'n ri winak ri e rech ri Dios.

⁵ Te c'u ri' xpe ri ángel, xuc'am ri porobal incienso, xunojisaj c'u wa' che rachak k'ak' ri c'o puwi' ri ta'bal tok'ob, xuq'uiäk c'ut puwi' ruwächulew. Xuban c'u quiäkulja, nimalaj wojojem xtatajic, xuban caypa', xukuje' xuban jun nimalaj cäbrakan.

Queok'isax ri wukub tun

⁶ Te c'u ri' ri wukub ángeles ri cuc'am ri wukub tun xca'n u banic quib che rok'isaxic ri qui tun.

⁷ Aretak ri nabe ángel xrok'isaj ru tun, c'o sakbäch xukuje' k'ak' yujtal ruc' quic' ri xeq'uiäk puwi' ruwächulew. Ri urox u ch'akapil ruwächulew xc'atic junam ruc' ri urox mulaj chque tak ri che'. Xukuje' ri urox mulaj che ri räx k'ayes ri e c'o chuwäch xec'atic.

⁸ Aretak ri ucab ángel xrok'isaj ru tun, jun jasach ri je' u banic jun juyub ri cänicowic xq'uiäk bi pa ri mar. Ri urox u tz'akatil ri mar c'ut xuban quic'.

⁹ Ri urox mulaj chque ri chicop ri e c'o pa ri mar xecämïc, ri urox mulaj c'ut chque ri barcos xeyojyobic.

¹⁰ Aretak ri urox ángel xrok'isaj ru tun, jun nimalaj ch'imil ri cänicowic jas jun nimalaj chäj xkaj lok chicaj puwi' ri urox mulaj chque tak ri nima', xukuje' ru q'uiyibal tak ja'.

¹¹ Ri ch'imil Ajenjo u bi'.* Ri urox mulaj chque tak ri ja' xca'n c'a. E q'uia c'u chque ri winak xecäm rumal ri joron rumal chi sibalaj c'a chic.

¹² Aretak ri ucaj ángel xrok'isaj ru tun, xuban c'äx ri urox u tz'akatil ri k'ij. Xukuje' ri ic' xuban c'äx ri urox u tz'akatil. Ri urox u tz'akatil ri ch'imil xukuje' xuban c'äx. Je ri' chi ri urox u tz'akatil chque wa' man xejuluw tä chic. Man xca'y tä ri k'ij, ri ic', ri ch'imil che ri urox u tz'akatil ri jun k'ij ruc' ri jun ak'ab.

¹³ Te' xinwil jun ángel cärapap pu niq'uiajal ri caj, xukuje' xinto chi co cäch'awic, cubij: ¡Ay, ay, ay! ¡Tok'ob qui wäch ri winak ri e c'o cho ruwächulew rumal ri cäquirik na aretak ri oxib ángeles chic cäcok'isaj ri qui tun! —xcha'.

9

¹ Ri uro' ángel xrok'isaj ru tun, xinwil c'u jun ch'imil ri tzakinak lok chicaj, kajinak c'u puwi' ruwächulew. Xyi' c'u ri lawe che ri ch'imil ri', ri lawe ri jakbal re ri u chi' ri nimalaj jul ri sibalaj naj u pam.

² Xpe ri ch'imil, xujak ri u chi' ri nimalaj jul, xel c'u lok sib chupam je' jas ru sibel jun nimalaj

---

* **8:11** Ri tzij “Ajenjo” quel cubij “c'a”.

horno. Ri sib ri', ri xel lok pa ri nimalaj jul, xuban k'ekum che ronojel. Man k'alaj tä chi ri k'ij.

³ Chupam ri sib xebel lok sac' ri xejabun cho ronojel ruwächulew. Ri sac' ri' xyi' qui cuinem junam jas ri qui cuinem ri ixterix ri e c'o cho ruwächulew.

⁴ Xbix c'u chque chi mäca'n c'äx chque ri k'ayes ri c'o cho ruwächulew, chi mäca'n c'äx che jun räx tico'n, chi mäca'n c'äx che tak ri che', xane xak xuwi cäca'n c'äx chque tak ri winak ri man cojom tä t'ikbal chque rumal ri Dios che quetal chucrusil ri qui palaj.

⁵ Xbix c'u chque chi man quequicämisaj tä ri winak, xane xak xuwi cäquiya k'axom chque job ic'. Ri k'axom ri cäquiya are junam ruc' ri k'axom ri cuna' jun winak aretak cätia' rumal jun ixterix.

⁶ Pa tak ri k'ij ri' ri winak kas cäquitzucuj na ri cämical, man cäquirik tä c'ut. Pune sibalaj cäcaj quecämical, ri cämical xa quel chquiwäch.

⁷ Ri sac' je' quepe quiej ri benam que pa ch'oj. C'o jun jasach pa qui jolom chquiujunal ri je' jas jun corona re k'än puak. Ri qui palaj c'ut je' cäpe u palaj winak.

⁸ Ri qui wi' je' cäpe u wi' ixok. Ri qui ware c'ut je' cäpe u ware coj.

⁹ Ch'ukutal ri u wo qui c'ux ruc' to'bal ib ri je' ta ne ch'ich'. Ru jininem ri qui xic' je' jas ri qui jininem q'uia carruaje ri e chararem cumal quiej benam que pa ch'oj.

¹⁰ Ri qui je' junam ruc' ri qui je' ri ixterix, ri c'o u wi' t'ist'ic. Yo'm qui chuk'ab chupam ri qui je' chubanic c'äx chque ri winak job ic'.

¹¹ Ri sac' ri' c'o c'u jun ri cätakan pa qui wi', are ri

ángel ri cätakan pa ri nimalaj jul. Ri u bi' pa hebreo are Abadón, pa griego are Apolión. We bi'aj ri' quel cubij “Sachal Wächaj”.

¹² Xoc'ow ri nabe nimalaj c'äxc'ol. Craj chi c'u na quieb chic.

¹³ Ri uwak ángel xrok'isaj ru tun, xinta c'u jun ri xch'aw lok chquixol ri quiejeb ru c'a' ri ta'bal tok'ob re k'än puak ri c'o chuwäch ri Dios.

¹⁴ Xubij c'u che ri uwak ángel ri ruc'am ri tun: Cheaquira ri quiejeb ángeles ri e yututal chuchi' ri nimalaj nima' Eufrates, –xcha'.

¹⁵ Xequirtaj c'u ri quiejeb ángeles, ri xak queye'm jampa' curik ri hora, ri k'ij, ri ic', ri junab rech quequicämisaj ri urox mulaj chque ri winak cho ruwächulew.

¹⁶ Xinta ri cajilabal ri qui soldados ri e quiejeninak chquij quiej, e are c'u quieb ciento millones.

¹⁷ Are je' quilic wa' ri quiej xeinwilo ri xuc'ut ri Dios chnuwäch. Ri e quiejeninak chquij qui cojom to'bal uwo qui c'ux re ch'ich' ri quiäk, räx, k'än cäca'yic. Ri qui jolom ri quiej are je' jas ri qui jolom ri coj. Quel c'u lok k'ak', sib, xukuje' azufre pa qui chi'.

¹⁸ Xecämisax ri urox mulaj chque ri winak cho ruwächulew rumal we oxib nimak tak c'äxc'ol ri'. Are ri k'ak', ri sib, ri azufre ri xel lok pa qui chi' ri quiej.

¹⁹ Je ri' rumal chi ri qui cuinem ri quiej ri' pa qui chi' c'o wi xukuje' chupam ri qui je'. Ri qui je' c'ut, je' quepe cumätz ri c'o qui jolom, ruc' c'u wa' cäca'n c'äx chque ri winak.

²⁰ Are c'u ri niq'uiaj winak chic ri man xecäm tä rumal ri nimak tak c'äxc'ol ri', man xquiya tä can

u banic ri etzelal ri cäca'no. Man xquiya tä c'u can qui k'ijilaxic ri itzel tak espíritus, o ri tiox re k'än puak, re sak puak, re ri ch'ich' bronze, re abaj, o re che' ri man queca'y taj, ri man cäquita taj, ri man quecowin taj quebinic.

²¹ Man xquiya tä c'u can u banic ri cämisanic, ri itzinic, xukuje' ri elak'. Man xquiya tä c'u can u banic que jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab.

10

Waral cäkil wi ri ángel ri ruc'am jun alaj botom wuj

¹ Te c'u ri' xinwil jun ángel chic ri sibalaj c'o u chuk'ab ri xkaj lok chicaj, ri je' ta ne cojom jun sutz' che ratz'iak, c'o c'u jun räxquiäk'ab puwi' ru jolom. Ru palaj cäjuluwic junam ruc' ri k'ij, ri rakan c'ut quenicowic je' jas ri k'ak'.

² Ruc'am pu k'ab jun alaj botom wuj ri soltaji-nak. Xuya ri rakan re u wiquiäk'ab puwi' ri mar, are c'u ri u mox xuya puwi' ri ulew.

³ Te ri' ri ángel co xch'awic jas ri cuban jun coj aretak curak u chi'. Aretak co xch'aw ri ángel xetataj wukub quiäkulja ri sibalaj xetililic.

⁴ Te c'u ri' aretak xtataj ri wukub quiäkulja, xa jubik' man xintz'ibanic. Xinta c'u jun ri xch'aw lok chicaj, xubij chwe: Matz'ibaj ri xquibij ri wukub quiäkulja, man ya'tal tä c'u retamaxic wa', —xcha chwe.

⁵ Te ri' ri ángel ri xinwilo ri tac'al puwi' ri mar xukuje' puwi' ri ulew xuyac ru wiquiäk'ab chicaj.

⁶ Te c'u ri' xuban jurar pa ru bi' ri Jun ri man cäcäm taj, ri xbanow ri caj, ri ulew, ri mar, xukuje'

ronojel ri c'o chquipam, xubij c'ut: Ya xopan ri q'uisbal k'ij, man cäbeytaj tä c'u na, —cächa'.

⁷ Aretak copan ri k'ij ri cärok'isaj ru tun ri uwuk ángel, bantajinak chi ri' rumal ri Dios jas ru chomam u banic ri man etamtal taj, je' jas ri xubij chque ri patänil tak re, ri k'alajisal tak re ru Lok' Pixab, —xcha ri'.

⁸ Ri jun ri xch'aw lok chicaj xch'aw chi na jumul wuc', xubij chwe: Jat, jac'ama ri alaj botom wuj ri soltajinak, ri c'o pu k'ab ri ángel ri tac'al puwi' ri mar xukuje' puwi' ri ulew, —xcha chwe.

⁹ Xine' ruc' ri ángel, xinta' c'u che chi cuya ri alaj botom wuj chwe. Ri are' c'ut xubij chwe: Chac'ama, chatija c'ut. Sibalaj qui' cuban na pa ra chi' je' jas ri u wa'l che'. Aretak c'ut cäkaj bi chapam sibalaj c'a chic cubano, —xcha chwe.

¹⁰ Xinc'am c'u ri alaj botom wuj pu k'ab ri ángel, te c'u ri' xintijo. Aretak xintijo, sibalaj qui' xuban pa nu chi' je' jas ri u wa'l che', aretak c'ut nu bik'om chi bic sibalaj c'a xuban chnupam.

¹¹ Te ri' xbix chwe: Rajwaxic cabij chi na jumul ri cubij ri Dios chquij ri q'ualaj tak tinimit, chquij q'uia qui wäch winak, chquij q'uia winak ri jalajoj quech'awic, xukuje' chquij q'uia nimak tak takanelab, —xcha chwe.

11

Waral cäkil wi ri quieb k'alajisanelab ri quecämisax na

¹ Te ri' xyi' jun aj chwe ri junam ruc' jun etäbal, xbix c'u chwe: Chatwalijok, chawetaj c'u ri retabalil ri nimalaj rachoch Dios, ri ta'bal tok'ob, xukuje' cheawajilaj janipa' ri quek'ijilan chila'.

² Mawetaj c'u ri uwoja ri c'o chrij ri nimalaj rachoch Dios, rumal chi yo'm wa' chque ri winak re niq'uiaj tinimit chic. Ri e are' c'ut cäquixak'lej na ri lok'alaj tinimit cawinak quieb ic'.

³ Ri in c'ut queintak na bi ri quieb nu k'alajisanelab ri cäquitzijoj na ri nu Tzij. Mil quieb ciento ruc' oxc'al k'ij cäquitzijoj na ri nu Tzij, qui cojom c'u atz'iak re bis.

⁴ We quieb k'alajisanelab ri' e are' ri quieb che' re olivos, ri quieb u tac'alibal cantela ri e yo'm chuwäch ri Rajaw ruwächulew.

⁵ We c'o jun craj cuban c'äx chque, ri e are' cäquesaj lok k'ak' pa qui chi' ri cusach qui wäch ri qui c'ulel. Je ri' cäcämisax na apachin ri craj cuban c'äx chque.

⁶ We k'alajisanelab ri' c'o takanic pa qui k'ab chutz'apixic ri caj, rech man cäkaj tä jäb aretak tajin cäquitzijoj ru Tzij ri Dios. Xukuje' quecowin chubanic quic' che tak ri ja', xukuje' chubanic c'äx che ruwächulew ruc' ronojel u wäch c'äxc'ol janipa' mul ri cäcaj.

⁷ Aretak c'ut queto'taj chutzijoxic ru Tzij ri Dios, ri xibibalalaj awaj ri quel lok pa ri nimalaj jul ri sibalaj naj u pam cäch'ojin na cuc', queuch'ac c'u na, queucämisaj na.

⁸ Ri qui cuerpo cäliyi na can pa tak ri be xol tak ri ja rech ri nimalaj tinimit ri xrip wi ri Kajaw Jesús, xcämisaxic. Cäbix Sodoma xukuje' Egipto che tak we tinimit ri' rumal ri quetzalal ri winak.

⁹ Oxib k'ij c'ut ruc' niq'uiaj quilitalaj na ri qui cuerpos cumal winak ri jalajoj tak qui tinimit, winak ri jalajoj queca'yic, winak ri jalajoj quech'awic, conojel c'u qui wäch winak cho

ronojel ruwächulew. Man cäyi' tä c'u na chi quemuk ri qui cuerpo.

¹⁰ Ri winak cho ruwächulew quequicot na rumal ri qui cämical. Cäca'n c'u na nimak'ij, xukuje' cäquitakala na bi sipanic chbil tak quib. Je ri', rumal chi ri winak xquina' nimalaj c'äx rumal ri qui tzij we quieb k'alajisanelab ri' ri e takom lok rumal ri Dios.

¹¹ Aretak c'ut oc'owinak chi ri oxib k'ij ruc' niq'uijaj, ri Dios xeuc'astajisaj chi na, xewalij chi c'u na jumul. Conojel c'u ri winak ri xeilowic sibalaj xquixej na quib.

¹² Te c'u ri' ri quieb k'alajisanelab xquita Jun ri co xch'aw lok chicaj ri xubij chque: Chixpakal lok je wa', –xcha'.

Ri e are' c'ut xepaki chicaj pa jun sutz'. Xeilitaj c'u cumal ri qui c'ulel.

¹³ Che we chanim ri' xuban jun nimalaj cäbrakan. Are c'u ri ulajujil ri ja re ri tinimit xewulijic, wukub mil winak c'ut xecäm rumal ri nimalaj cäbrakan. Ri winak ri xec'asi canok sibalaj xquixej quib, xquinimarisaj c'u u k'ij ri Dios ri c'o chila' chicaj.

¹⁴ Xoc'ow ri ucab nimalaj c'äxc'ol, chanim c'ut cäpe na ri urox.

Cok'isax ri uwuk tun

¹⁵ Ri uwuk ángel xrok'isaj ru tun, xetataj c'ut chi e c'o ri sibalaj co xech'aw lok chicaj ri xquibij:

Ronojel takanic ri c'o pa qui k'ab

ri nimak tak takanelab ajuwächulew

c'o chic pu k'ab ri Kajaw Dios

xukuje' pu k'ab ri u Cristo.*
 Ri Are' c'ut cätakan na amak'el pa tak
 ri k'ij ri junab ri quepetic,
 —xecha'.

¹⁶ Ri juwinak quiejeb c'amal tak qui be ri
 cojonelab ri e t'uyul pa tak ri je'lalaj qui t'uyulibal
 cho ri Dios xquimej quib chuwäch ri Are',
 xquik'ijilaj c'ut.

¹⁷ Xquibij:
 Cujmaltioxin che la, Kajaw Dios,
 lal ri' ri Dios ri c'o ronojel
 u wäch chuk'ab ruc',
 lal ri' ri c'o la ojer, ri c'o la
 cämich, ri xukuje' cäpe na la.
 Je ri', rumal chi cojom la ri nimalaj
 chuk'ab la,
 c'utum c'u la cämich chi c'o takanic
 pa k'ab la.

¹⁸ Conojel qui wäch winak
 cho ronojel ruwächulew
 yactajinak coyowal.
 Xopan c'u ri k'ij ri cäc'äjisaj la
 qui wäch,
 xukuje' xopan ri k'ij ri cäk'at la
 tzij pa qui wi' ri cäminakib.
 Cäya c'u la ri tojbal que
 ri quepatänin che la,
 ri k'alajisal tak re ri Lok' Pixab la,
 xukuje' ri winak ri qui jachom quib
 pa k'ab la, xukuje' ri nim cäquil wi
 ri bi' la, chi nimak chi ch'utik.

---

* **11:15** Ri tzij "Cristo" quel cubij chi ri Jesús are ri Mesías, ri To'l Ke,
 ri kas cätakan pa ka wi'.

Xukuje' xopan ri k'ij ri cäsach la
 qui wäch ri quesachow qui wäch
 ri winak re ruwächulew,
 —xecha ri'.

¹⁹ Te c'u ri' xjaktaj ri nimalaj rachoch Dios ri c'o pa ri caj, xk'alajin c'u lok ri caxa ri c'o pa ri rachoch Dios ri c'olotal wi ru Trato† ri Are'. Xuban caypa', xtataj nimalaj wojojem, xuban quiäkulja. Xuban c'u jun nimalaj cäbrakan, xukuje' xkaj nimalaj sakbäch.

12

Waral cäkil wi ri ixok ruc' ri nimalaj itzel cumätz

¹ Te ri' xilitaj jun nimalaj etal cho ri caj. C'o jun ixok ri ch'uktal rumal ri k'ij je' ta ne ri u cojom che ratz'iak. C'o ri ic' chuxe' ri rakan, cojom c'u jun corona chujolom ri e c'o cablajuj ch'imil chrij.

² Ri ixok ri', are yawab winak chic, curak c'u u chi' rumal ri k'axom. Ruc' tak c'äx c'ut tajin cäril u wäch ri ral.

³ Te ri' xilitaj jun cajmabal etal chic cho ri caj. Are jun nimalaj itzel cumätz quiäk rij, wukub u jolom, lajaj ru c'a' c'olic. C'o c'u jujun corona pa qui wi' ri jujun u jolom.

⁴ Ruc' ru je' xeujic' lok ri urox mulaj chque ri ch'imil cho ri caj, xeuq'uiäk c'u cho ri uwächulew. Ri nimalaj itzel cumätz ri' xtaq'ui chuwäch ri ixok ri tajin cäril u wäch ri ral rech cutij ri ral ri ixok xuwi ta ne quilitalaj u wäch.

⁵ Xril c'u u wäch jun ral ala ri ixok, ri cätakan na pa qui wi' conojel qui wäch winak cho ruwächulew

---

† **11:19** Ri “Trato” ri cäbix waral, are wa' ri “ojer Trato” ri xuban ri Dios cuc' ri winak aj Israel.

ruc' jun vara re ch'ich'.* Xesax c'u bi ri ral ri ixok, xc'am bi ruc' ri Dios, rech cät'uyi pa ri je'lalaj u t'uyulibal.

⁶ Are c'u ri ixok xanimaj bic, xe' c'u pa ri juyub ri cätz'inowic jawije' ri banom wi u banic jun c'olibal che rumal ri Dios. Jela' c'ut cätzük wi na mil quieb cientos ruc' oxc'al k'ij.

⁷ Te c'u ri' xban jun nimalaj ch'oj pa ri caj. Ri arcángel Miguel e rachi'l ri ángeles rech ri are' xech'ojin ruc' ri nimalaj itzel cumätz. Xch'ojin c'u ri nimalaj itzel cumätz e rachi'l ri ángeles rech ri are'.

⁸ Man xecowin tä c'ut xech'acan pa ri ch'oj, man xyi' tä c'u chque chi quec'oji chi pa ri caj.

⁹ Xesax c'u lok ri nimalaj itzel cumätz, ri ojer cumätz ri cäbix Itzel xukuje' Satanás che ru bi'. Are c'u wa' ri queusub ri winak cho ronojel ruwächulew. Ri are' junam cuc' ri ángeles rech ri are' xeq'uiäk lok cho ruwächulew.

¹⁰ Te c'u ri' xinta jun ri co xch'aw lok chicaj ri xubij: Xopan ri k'ij ri cäkarik ru tobanic ri Dios, quetamax c'u na chi ri ka Dios c'o nimalaj u chuk'ab, chi Are' cätakan na pa ka wi'. Cäyi' c'u na takanic pu k'ab ri u Cristo. Je ri', rumal chi esam bi ri jun ri cuyac tzij chquij ri kachalal. Xuyac c'u tzij chquij chuwäch ri ka Dios chi pak'ij chi chak'ab.

¹¹ Ri kachalal e ch'acananak puwi' rumal ru quiq'uel ri Alaj Chij, xukuje' rumal ru Lok' Pixab ri Dios ri xquitzijoj. Man xquixej tä c'u quib chuya'ic ri qui c'aslemal, xane xquijach quib cho ri cämical.

---

* **12:5** Cucoj na ru vara je' jas ri cuban jun ajoyuk' cuc' tak ru chij.

¹² Chixquicot ba' iwonojel ix, ri ix c'o pa tak ri caj. Tok'ob c'u i wäch ix, ri ix c'o cho ruwächulew xukuje' ri ix c'o pa ri mar, rumal chi ri Itzel kajinak bi iwuc' ruc' nimalaj oyowal, retam c'ut chi xak quieb oxib k'ij chic cäcanaj che, —xcha ri jun ri xch'aw lok chicaj.

¹³ Aretak ri nimalaj itzel cumätz xrilo chi xq'uiäk lok cho ruwächulew, xuchap rokataxic ri ixok ri rilom u wäch ri ral ala.

¹⁴ Are c'u ri ixok xeyi' che quieb nimak tak u xic' je' jas ri u xic' jun nimalaj xic rech cäcowinic cärapap bic, que' pa ri u c'olibal pa tak juyub ri cätz'inowic, naj che ri cumätz. Chila' c'ut cätzuk wi na oxib junab ruc' ri niq'uij.

¹⁵ Ri nimalaj itzel cumätz xresaj lok joron pu chi' chubanic jun nima' rech cäc'am bi ri ixok rumal ri ja'.

¹⁶ Ri ulew c'ut xuto' ri ixok. Xujak rib ri ulew, xubik' c'u bi ri joron ri xresaj lok ri nimalaj itzel cumätz pu chi'.

¹⁷ Rumal ri' ri nimalaj itzel cumätz xyactaj royowal chrij ri ixok. Xe' c'ut, xch'ojin cuc' ri niq'uij ralc'ual ri ral ri ixok, ri queniman chque ru takanic ri Dios, ri qui jiquibam canima' chrij ri Kas Tzij ri xuk'alajisaj ri Jesucristo.

13

Waral cäkil wi ri quieb xibibalalaj tak awaj

¹ Xintaq'ui in chuchi' ri mar, xinwil c'ut xel lok pa ri mar jun xibibalalaj awaj ri c'o wukub u jolom, lajuj c'u ru c'a'. E c'o jujun corona pa qui wi' ri jujun ru c'a'. Chque tak ru jolom e c'o jujun bi'aj ri sibalaj äwas qui bixic wa' chuwäch ri Dios.

² Ri xibibalalaj awaj ri' ri xinwilo je' cäpe jun balam, ri rakan c'ut e junam ruc' ri rakan jun oso, ri u chi' junam ruc' ri u chi' jun coj. Ri nimalaj itzel cumätz xuya ru chuk'ab che xukuje' ri je'lalaj u t'uyulibal. Xukuje' xuya ri nimalaj u takanic pu k'ab.

³ Jun chque ru jolom ri xibibalalaj awaj ri' c'o jun nimalaj soctajinak che je' ta ne ri xa jubik' man cäcämïc. Xcunataj c'u ru soctajic ri cuya cämical, je ri' chi conojel ri winak cho ruwächulew sibalaj xquicajmaj, xquiterenej c'u ri xibibalalaj awaj.

⁴ Ri winak xquik'ijilaj ri nimalaj itzel cumätz rumal chi u yo'm takanic pu k'ab ri xibibalalaj awaj, xukuje' xquik'ijilaj ri xibibalalaj awaj, xquibij c'ut: ¿Jachin ta lo jun ri junam ruc' we xibibalalaj awaj ri'? ¿Jachin ta c'u ri cäcowinic cäch'ojin ruc'? ¡Man c'o taj! —xecha'.

⁵ Xukuje' xyi' che ri xibibalalaj awaj chi cubij tak tzij re nimal, ri äwas qui bixic chrij ri Dios. Xukuje' xyi' che chi cätakan cawinak quieb ic'.

⁶ Je' c'u xubano. Xubij c'äxalaj tak tzij chrij ri Dios, xukuje' xubij ri äwas u bixic chrij ru bi', chrij ri lok'alaj rachoch Dios, xukuje' chquij ri e c'o chila' chicaj.

⁷ Xukuje' xyi' che chi cäch'ojin cuc' ri winak ri e rech ri Dios c'ä queuch'ac na. Xukuje' xyi' takanic pu k'ab chi cätakan pa qui wi' conojel qui wäch winak cho ruwächulew, winak ri jalajoj tak qui tinimit, winak ri jalajoj quech'awic, xukuje' winak ri jalajoj queca'yic.

⁸ We xibibalalaj awaj ri' xk'ijilax cumal conojel ri winak ri e c'o cho ruwächulew, conojel ri winak ri tzaretak xban ri cajulew man tz'ibtal tä ri qui

bi' pa ri wuj re c'aslemal ri c'o ruc' ri Alaj Chij ri xcämisaxic.

⁹ We c'o jun ru jiquibam ranima' chutatabexic ri nu tzij, chutatabej ba' ri quinbij.

¹⁰ Ri winak ri quequichap bi niq'uiaj winak chic, ri e are' c'ut quechap na bic xukuje'. Ri winak ri cäquicämisaj niq'uiaj winak chic ruc' machete, ri e are' c'ut quecämisax na ruc' machete xukuje'. Rumlal ri' ri winak ri e rech ri Dios rajwaxic cäquichajij paciencia xukuje' rajwaxic chi kas quecojon che ri Dios.

¹¹ Te ri' xinwil jun xibibalalaj awaj chic ri xel lok pa ri ulew. Ri jun ri' c'o quieb ru c'a' ri je' cäpe ru c'a' chij. Are c'u ri cäch'awic je' cäch'aw jun nimalaj itzel cumätz.

¹² Ri takanic ri c'o pu k'ab ri xibibalalaj awaj ri' are je' jas ri c'o ruc' ri nabe awaj. Chuwäch c'u ri nabe xibibalalaj awaj xubano chi ri uwächulew xukuje' conojel ri winak ri e c'o cho ruwächulew cäquik'ijilaj ri nabe xibibalalaj awaj ri xcunataj che ru soctajic ri xa jubik' man xcäm tä rumal.

¹³ Xukuje' xuban nimak tak etal ri cajmabal, je ri' chi xcowinic xukasaj lok k'ak' chicaj cho ruwächulew chquiwäch ri winak.

¹⁴ Rumlal c'u ri cajmabal tak etal ri xyi' che chi cuban chuwäch ri nabe xibibalalaj awaj, xeusub ri winak ri e c'o cho ruwächulew. Xeutak c'u chubanic jun u wächbal ri nabe xibibalalaj awaj ri pune xsoc che machete, xc'asi c'ut.

¹⁵ Xyi' che ri ucab xibibalalaj awaj chi cuya u c'aslemal ru wächbal ri nabe xibibalalaj awaj, rech cäcowinic cäch'awic, xukuje' queucämisaj jachin tak ri man quek'ijilan tä che.

¹⁶ Man xak xuwi tä wa', xane xukuje' xubano chi conojel ri winak coc quetal che ri qui k'ab re ru wiquiäk'ab o chucrusil ri qui palaj chi ac'alab, chi ri'jab, chi k'inomab, chi meba'ib, xukuje' ri winak ri e c'o pu k'ab jun patrón o winak ri man c'o tä qui patrón.

¹⁷ Man c'o tä c'u jun winak cuya' cälök'omic o cäc'ayinic we man cojom retal o man cojom tä ru bi' ri xibibalalaj awaj chrij o ri rajilbalil ru bi'.

¹⁸ Waral k'alaj wi chi rajwaxic ri etamanic. Jachin ri c'o u no'j, chuch'obo ri rajilbalil ri xibibalalaj awaj. Are rajilbalil jun winak. Ri rajilbalil are wakib ciento ruc' oxc'al wakib.

14

Waral cätzijox wi ri qui bix ri jun ciento ruc' cawinak quiejeb mil winak

¹ Te ri' xinca'yic, xinwil ri Alaj Chij chacal puwi' ri juyub Sión. E rachi'l jun ciento ruc' cawinak quiejeb mil winak ri tz'ibtal ru bi' ri Alaj Chij chucrusil ri qui palaj, xukuje' ru bi' ru Tat ri Alaj Chij.

² Xinta c'ut c'o jun wojojem ri xpe chicaj ri junam ruc' ru chojojem q'uia nima', je' ta c'u ne ru tililem jun nimalaj quiäkulja. Ri wojojem ri' junam ruc' ri rok'ebal q'uia arpas ri tajin cäquik'ojomaj ri ajk'ojomab.

³ Tajin c'u cäquibixoj jun c'ac' bix chuwäch ri je'lalaj t'uyulibal xukuje' chquiwäch ri quiejeb ri je' quepe ángeles, xukuje' chquiwäch ri c'amal tak qui be ri cojonelab. Man c'o tä c'u jun cäcowinic cäretamaj ri bix ri', xane xak xuwi ri jun ciento

ruc' cawinak quiejeb mil winak chquixol ri winak
ajuwächulew ri xquirik ru tobanic ri Dios.

⁴ E are tak wa' ri man xca'n tä ri nimalaj mac
ri äwas u banic cuc' tak ixokib, ch'ajch'oj ri qui
c'aslemal, qui terenem c'u ri Alaj Chij apawije' chi'
ri que' wi. Xquirik ru tobanic ri Dios chquixol ri
winak rech quec'oji che nabe tak sipanic ri cäyi'
cho ri Dios je' jas jun sipanic re cosech, xukuje' cho
ri Alaj Chij.

⁵ Man cäriktaj tä jun banal tzij chquixol, xane
ch'ajch'oj ri canima' cho ri je'lalaj u t'uyulibal ri
Dios.

Waral cäkarik wi ri qui tzij ri oxib ángeles

⁶ Te c'u ri' xinwil jun ángel chic ri tajin cärapap
pu niq'uiajal ri caj, ruc'am ri Utzalaj Tzij re ri
Evangelio ri man c'o tä u q'uisic rech cutzizoj wa'
chque ri winak ri e c'o cho ruwächulew, conojel qui
wäch winak, winak ri jalajoj queca'yic, ri jalajoj
quech'awic, xukuje' ri jalajoj tak qui tinimit.

⁷ Co xch'awic, xubij: Chixej iwib cho ri Dios,
nim chiwila wi, chiya c'u u k'ij, rumal chi xopan
ri k'ij aretak ri Are' cuk'at tzij pa qui wi' ri winak.
Chik'ijilaj ri xbanow ri caj, ri ulew, ri mar, xukuje'
ru q'uiyibal tak ja'.

⁸ Te c'u ri' xteri chi lok jun ángel chic ri xubij:
¡Xwulijic, ya xwulij ri nimalaj tinimit Babilonia! Je
ri', rumal chi u k'abarisam conojel qui wäch winak
cho ruwächulew ruc' ru vino ri sibalaj c'o u chuk'ab
re ri mac ri sibalaj äwas u banic ri sachinak u c'ux
rumal, —xcha ri ángel.

⁹ Te c'u ri' xteri chi lok jun urox ángel chic ri co
xch'awic, xubij: We c'o jun cuk'ijilaj ri xibibalalaj

awaj xukuje' ru wächbal, cuya c'u rib chi coc ri retal ri xibibalalaj awaj chucrusil u palaj o che ru k'ab,

¹⁰ ri winak ri' cutij na re ri vino rech ri nimalaj c'äjisabal wächaj ri cuya na ri Dios, ri man c'o tä jas yujtal ruc', xane sibalaj c'o u chuk'ab, ri k'ijom pa ri vaso rech ri nimalaj royowal. Cäban na c'äx che ruc' k'ak', xukuje' ruc' azufre chquiwäch ri ángeles rech ri Dios xukuje' chuwäch ri Alaj Chij.

¹¹ Ru sibel ri c'äxc'ol ri curiko cäbukuw na pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic. Man c'o tä c'u uxlanem pak'ij o chak'ab chque ri winak ri quek'ijilan ri xibibalalaj awaj, xukuje' ru wächbal, o ri cäquiya quib chi coc ri retal ru bi' chque.

¹² Rumal ri' ri winak ri e rech ri Dios, ri quequinimaj tak ru takanic, xukuje' jicom ri canima' chrij ri Jesús, rajwaxic cäquichajij paciencia.

¹³ Te c'u ri' xinta jun ri xch'aw lok chicaj ri xubij chwe: Chatz'ibaj we tzij ri': "Cämíc cächaptaj bic, utz que ri quecämíc, ri xecojon bi che ri Kajaw Jesús," —xcha'. Je', je ri', —cächa ri Lok'alaj Espíritu. Rumal chi queuxlan na che ri qui chac. Ronojel c'u ri utzil ri ca'nom man cäsach tä ri', xane cäk'alajin na wa' cuc' chila'.

Waral cäkil wi ri k'ij ri cämúlix ri cosech cho ruwächulew

¹⁴ Te c'u ri' xinca'yic, xinwil jun sutz' ri sibalaj sak. T'uyul Jun puwi' ri sutz' ri junam ruc' ru c'ojol jun winak. Cojom c'u jun u corona re k'än puak, ruc'am jun ixjos pu k'ab ri sibalaj c'o u pu chi'.

¹⁵ Xel c'u lok jun ángel chic pa ri nimalaj rachoch Dios ri xurak u chi' chuch'abexic ri Jun ri t'uyul puwi' ri sutz', xubij c'u che: Cojo la ri ixjos la, mulij

c'u la ri cosech, rumal chi ya xopan ri k'ij. Ronojel qui wäch ri tico'n cho ruwächulew e are' utz chic, —xcha che.

¹⁶ Ri Jun c'ut ri t'uyul puwi' ri sutz' xroc'owisaj ri rixjos puwi' ruwächulew, xumulij ri cosech ri c'o cho ruwächulew.

¹⁷ Te c'u ri' xel chi lok jun ángel chic pa ri nimalaj rachoch Dios ri c'o pa ri caj. Ri are' xukuje' ruc'am jun ixjos ri sibalaj c'o u pu chi'.

¹⁸ Xukuje' xel chi lok jun ángel chic ruc' ri ta'bal tok'ob ri c'o takanic pu k'ab puwi' ri k'ak'. Co xurak u chi' chuch'abexic ri ángel ri ruc'am ri ixjos ri sibalaj c'o u pu chi', xubij che: Chacojo ri awixjos ri sibalaj c'o u pu chi'. Cheak'ata ri jutak tzayaj uva che ri qui che'al, ri e tiquitoj cho ruwächulew, rumal chi e chak' chic, —xcha che.

¹⁹ Ri ángel c'ut xroc'owisaj ri rixjos puwi' ruwächulew, xeumol c'u ri uvas ri e c'o cho ruwächulew, te c'u ri' xeuq'uiäk pa jun nimalaj c'olibal jawije' ri quepitz' wi. Are wa' quel cubij ri nimalaj c'äjisabal wächaj ri cuya ri Dios.

²⁰ Ri uvas chrij ri tinimit xepitz' wi. Pa ri c'olibal ri xepitz' wi xel lok nimalaj quic' ri xopan ak'an pa tak ri jic'bal ri qui chi' ri quiej, xukajbej c'u oxib ciento kilómetros.

15

Waral cäkil wi ri wukub ángeles ri cuc'am ri wukub q'uisbal tak c'äxc'ol

¹ Xinwil chi jun nimalaj etal chic cho ri caj ri sibalaj cajmabal u banic. Xeinwil wukub ángeles ri cuc'am ri wukub q'uisbal tak c'äxc'ol. Ruc' c'u wa' cäq'uis u tza'm ri nimalaj royowal ri Dios.

² Xukuje' c'o ri xinwilo ri je' u banic jun mar re vidrio ri cäcwin cäca'y jun chupam ri yujtal ruc' k'ak'. Chuchi' c'u ri mar ri' re vidrio e tac'atoj wi ri e ch'acaninak puwi' ri xibibalalaj awaj, puwi' ru wächbal, xukuje' puwi' ri jun ri xyi' jun ajilabal che ru bi'. Cuc'am c'u jujun qui k'ojom arpas qui bi' ri yo'm chque rumal ri Dios.

³ Cäquibixoj c'u ru bix ri ka mam Moisés ri patänil re ri Dios, ru bix ri Alaj Chij ri cubij:

Sibalaj nim, xukuje' cajmabal

ronojel ri banom la,

Kajaw Dios, ri c'o ronojel

u wäch chuk'ab uc' la.

E jicom xukuje' e kas tzij

ru beyal ri chomanic la,

lal ri' Nimalaj Takanel pa qui wi'

conojel qui wäch winak cho ruwächulew.

⁴ ¿Jachin ta ri mat cuxej rib

chuwäch la, nimalaj Kajaw?

¿Jachin ta ri mat cunimarisaj

k'ij la?

Xuwi c'u ri lal, lal lok'alaj

ka Dios.

Conojel qui wäch winak cho

ruwächulew quepe na che

k'ijilaxic la.

Je ri', rumal chi quilom chi

jicom anima' la chubanic ronojel,

—cächa ri bix.

⁵ Te c'u ri' xinca'yic, xinwil c'ut xjakjob ru chi' ri Lok'alaj Rachoch Dios ri c'o pa ri caj, ri Lok'alaj Ja ri c'olotal wi ri tz'alam tak abaj re ru Pixab ri Dios.

⁶ Chupam c'u ri Lok'alaj Rachoch Dios xebel wi lok ri wukub ángeles ri cuc'am ri wukub c'äxc'ol. Qui cojom ch'ajch'oj atz'iak re lino ri cäjuluwic, ximital jujun pas re k'än puak cho qui c'ux.

⁷ Te c'u ri' jun chque ri quiejeb ri je' quepe ángeles xuya wukub lak re k'än puak chque ri wukub ángeles chquijujunal. E nojinak c'u ri lak che ri nimalaj c'äjisabal wächaj ri cuya ri ka Dios ri man cäcäm taj ri c'asal pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic.

⁸ Xnoj c'u ri Lok'alaj Rachoch Dios che sib rumal ri nimalaj u k'ij ri Dios xukuje' rumal ri nimalaj u chuk'ab. Man c'o tä c'u jun ri cuya' coc bi chupam c'ä cäq'uis na ri wukub c'äxc'ol ri cuc'am ri wukub ángeles.

16

Waral cäkil wi ri cäbanic aretak cäjamix ri c'o chupam ri wukub lak

¹ Te c'u ri' xinta jun ri co xch'aw lok pa ri Lok'alaj Rachoch Dios, ri xubij chque ri wukub ángeles: ¡Jix ba! Jijamij puwi' ruwächulew ri nimalaj c'äjisabal wächaj ri cuya ri Dios ri c'o pa tak ri wukub lak, — xcha'.

² Xe' ri nabe ángel, xujamij puwi' ruwächulew ri c'o pa ru lak. Conojel c'u ri winak ri c'o ri retal ri xibibalalaj awaj chque, ri xukuje' cäquik'ijilaj ru wächbal, xel lok jun itzel ch'a'c chquij ri sibalaj cäk'ak'anic.

³ Ri ucab ángel xujamij puwi' ri mar ri c'o pa ru lak. Xuban c'u quic' ri joron re ri mar, je' ta ne ru quiq'uel jun cäminak. Conojel c'u ri e c'aslic ri e c'o pa ri mar xecämíc.

⁴ Ri urox ángel xujamij ri c'o pa ru lak puwi' tak ri nima', xukuje' puwi' ru q'uiyibal tak ja', xuban c'u quic' tak ri ja'.

⁵ Te c'u ri' xinto xubij ri ángel rech tak ri ja': Ri lal jicom anima' la rumal chi je wa' banom la chuk'atic tzij, Kajaw, lok'alaj ka Dios, lal ri' ri c'o la cämíc, xukuje' xc'oji la ojer.

⁶ Je ri', rumal chi we winak ri' qui cämísam ri winak ri qui jachom quib pa k'ab la, xukuje' qui cämísam ri k'alajisal tak re ri Lok' Pixab la. Cämíc c'ut yo'm la quic' chque pa tijic rumal chi je wa' ri takal chque, —xcha'.

⁷ Xukuje' xinta jun ri xch'aw lok ruc' ri ta'bal tok'ob ri xubij: Je', Kajaw, ka Dios ri c'o ronojel u wäch chuk'ab uc' la, kas tzij xukuje' kas jicom banom la chuk'atic tzij pa qui wi', —xcha'.

⁸ Ri ucaj ángel xujamij ri c'o pa ru lak puwi' ri k'ij, xyi' c'u u chuk'ab ri k'ij che qui poroxic ri winak ruc' ru k'ak'al.

⁹ Conojel c'ut sibalaj xec'atic. Pune ta je ri', man xquiq'uex tä ri canima', ri qui chomanic, man xquiya tä c'u u k'ij ri Dios, xane xa xquibij tzij ri äwas u bixic chrij ri Dios ri c'o u takanic pa qui wi' tak we c'äxc'ol ri'.

¹⁰ Ri uro' ángel xujamij ri c'o pa ru lak puwi' ri je'lalaj u t'uyulibal ri xibibalalaj awaj, xk'ekumar c'u ronojel ri tinimit ri cätakan wi. Ri winak c'ut xquitia' ri cak' rumal ri k'axom.

¹¹ Pune je ri' man xquiya tä can u banic ri etzelal ri tajin cäca'no, xane xa xquibij tzij ri äwas u bixic chrij ri ka Dios ri c'o chila' chicaj rumal ri qui k'axowem xukuje' rumal ri ch'a'c ri c'o chquij.

¹² Ri uwak ángel xujamij ri c'o pa ru lak puwi' ri nimalaj nima' Eufrates. Xtzaj c'u ri joron re ri nima' rech cuya' cäban jun be chque ri nimak tak takanelab ri quepe pa ri relbal k'ij.

¹³ Te c'u ri' xinwilo chi pu chi' ri nimalaj itzel cumätz, pu chi' ri xibibalalaj awaj, xukuje' pu chi' ri jun ri cuban che rib chi k'alajisal re ru Lok' Pixab ri Dios, xebel lok oxib itzel tak espíritus ri je' quepe ixtutz'.

¹⁴ E are itzel tak espíritus wa' ri cäca'n cajmabal tak etal, quebel c'u bi che qui mulixic conojel tak ri nimak tak takanelab re ruwächulew che ri nimalaj ch'oj re ri nimalaj u k'ij ri ka Dios ri c'o ronojel u wäch chuk'ab ruc'.

¹⁵ “¡Chitampe! Ri in quinpe na je' jas ru petic jun elak'om, man quina' tä c'ut. Utz re ri man cäwar taj, ri coc il che ri ratz'iak, rech man cäch'ani tä canok, quel c'u u q'uixbal chquiwäch ri winak,” —cächa ri Jesús.

¹⁶ Ri itzel tak espíritus xequimulij c'u ri nimak tak takanelab pa ri lianic ri u bi' Armagedón pa ri ch'abal hebreo.

¹⁷ Ri uwuk ángel xujamij ri c'o pa ru lak pa ri quiäkik', c'o c'u Jun ri co xch'aw lok pa ri Lok'alaj Rachoch Dios ri c'o pa ri caj, kas ruc' ri je'lalaj t'uylibal xch'aw wi lok, xubij: Ya xbantajic, — xcha'.

¹⁸ Te c'u ri' xuban tak caypa', wojojem, xukuje' quiäkulja. Ruwächulew xslabisax rumal jun nimalaj cäbrakan. We cäbrakan ri' sibalaj nim na chquiwäch ri niq'uiaj cäbrakan ri u banom tzaretak e c'o winak cho ruwächulew.

¹⁹ Ri nimalaj tinimit Babilonia xutas rib, xuban oxib. Conojel c'u ri tinimit ri e c'o cho ruwächulew

xewulijic. Man xsach tä c'u ri nimalaj tinimit Babilonia che ri Dios, xane xubano chi xuna' ri nimalaj c'äx re ri c'äjisabal u wäch ri xutak lok chrij rumal ri nimalaj royowal ri Are'.

²⁰ Conojel ri ch'äkatak tak ulew ri e c'o pa ri mar xukuje' tak ri juyub xsach qui wäch.

²¹ Xukuje' xkaj lok chicaj pa qui wi' ri winak nimak tak sakbäch ri xa jubik' man quepajan jujun quintal chquijujunal, ri winak c'ut xquibij ri äwas u bixic chrij ri Dios rumal ri c'äxc'ol re ri sakbäch, rumal chi are jun c'äjisabal wächaj ri sibalaj nim na.

17

Waral cäkil wi ri tinimit Babilonia ri je' jas jun nimalaj itzel ixok

¹ Te c'u ri' xpe jun chque ri wukub ángeles ri cuc'am ri wukub lak, xubij c'u chwe: Tasa'jmpe', quinc'ut c'u na chawäch ru c'äjisaxic u wäch ri nimalaj itzel ixok, ri nimalaj tinimit ri t'uyul pa qui wi' tak ri mar, –xcha'.

² Ri nimak tak takanelab re ruwächulew ca'nom ruc' ri ixok xa jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, xukuje' ri winak ri e c'o cho ruwächulew e k'abarinak ruc' ru vino ri sibalaj c'o u chuk'ab re ri mac ri sibalaj äwas u banic ri sachinak qui c'ux rumal.

³ Te c'u ri', chupam ri xc'ut chnuwäch rumal ri Lok'alaj Espíritu, ri ángel xinuc'am bi pa ri juyub ri cätz'inowic. Chila' c'ut xinwil wi jun ixok t'uyul puwi' jun xibibalalaj awaj quiäk rij, ri tz'ibtal ronojel ri rij che tak bi'aj ri sibalaj äwas qui bixic chrij ri Dios. Ri awaj ri' c'o wukub u jolom, c'o c'u lajaj ru c'a'.

⁴ We ixok ri' u cojom atz'iak ri quieb u wäch cäca'yic, morada xukuje' quiäk. Wiktal ruc' k'än puak, cuc' tak abaj ri pakal cajil, xukuje' cuc' perlas. Ruc'am jun vaso re k'än puak pu k'ab ri nojinak che ronojel u wäch ri man utz taj, xukuje' ri u tz'ilol ri nimalaj mac ri u banom ri sibalaj äwas u banic, je' jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab.

⁵ Tz'ibtal c'u jun bi'aj chucrusil ru palaj ri ixok ri man c'o tä jun cäch'obowic. Are wa' ri bi'aj: “Ri nimalaj Babilonia, qui nan ri itzel tak ixokib, xukuje' conojel ri itzel tak winak ri e c'o cho ruwächulew,” —cuchixic.

⁶ Te ri' xinwilo chi ri ixok k'abarinak rumal ru tijic ri qui quiq'uel ri winak ri e rech ri Dios, xukuje' rumal ru tijic ri qui quiq'uel ri e cämisam rumal chi xquitzijo ronojel ri xuban ri Jesús. Aretak xinwilo, sibalaj xincajmaj wa'.

⁷ Te c'u ri' xubij ri ángel chwe: ¿Jas che sibalaj a cajmam awib? Quink'alajisaj na chawäch ri man etamtal taj chrij we ixok ri', xukuje' chrij ri xibibalalaj awaj ri cämowinak bic, ri c'o wukub u jolom, ri xukuje' c'o lajuz ru c'a'.

⁸ Ri xibibalalaj awaj ri xawilo are wa' ri xc'oji na, cämïc c'ut man c'o tä chic. Pune ta ne je ri' quel c'u na lok pa ri nimalaj jul ri sibalaj naj u pam aretak mäjok que' pa ri q'uisbal cämical. Ri winak ri e c'o cho ruwächulew, ri man tz'ibtal tä ri qui bi' pa ri wuj re c'aslemal tzaretak xban ruwächulew, cäquicajmaj na aretak cäquil ri xibibalalaj awaj ri xc'oji na, ri man c'o tä chi c'ut, ri cäpe chi c'u na jumul chic, —xcha chwe.

⁹ Waral c'o wi jun chomanic chque ri que-

cowinic quech'obonic. Ri wukub jolomaj quel cubij wukub juyub. Pa qui wi' c'u wa' t'uyul wi ri ixok.

¹⁰ Ri wukub jolomaj xukuje' quel cubij wukub nimak tak takanelab. Job chque we takanelab ri' xsach qui wäch wa'. Jun chque tajin cätakan cämïc, ri jun chi c'ut c'ä mäja' cäpetic. Aretak cäpe ri q'uisbal takanel, man naj tä c'u na cätakanic.

¹¹ Ri xibibalalaj awaj ri xc'oji na, ri man c'o tä chic, are ri u wajxak takanel. Ri are' jun cuc' ri wukub. Benam c'u re wa' pa ri q'uisbal cämical.

¹² Ri lajuj u c'a' ri xawilo, e are lajuj nimak tak takanelab wa' ri c'ä mäja' cäquichap takanic. Cäyi' c'u na takanic pa qui k'ab rech quetakan pa qui wi' ri winak jun hora, junam ruc' ri xibibalalaj awaj.

¹³ We lajuj nimak tak takanelab ri' junam ri qui chomanic, cäquiya c'u na ri qui chuk'ab xukuje' ri qui takanic che ri xibibalalaj awaj.

¹⁴ Quech'ojin na ruc' ri Alaj Chij, quech'actaj c'u na rumal ri Alaj Chij junam cuc' ri e c'o ruc'. Je ri', rumal chi ri Alaj Chij are Cajaw ri ajawib, xukuje' are Nim Takanel pa qui wi' conojel ri nimak tak takanelab. Ri e c'o ruc' e siq'uital wa' rumal ri Dios, xukuje' e cha'talic, jicom c'u ri canima'.

¹⁵ Xukuje' xubij ri ángel chwe: Ri nimak tak mar ri xeawilo, ri t'uyul wi ri itzel ixok pa qui wi', are quel cubij wa' chi e conojel qui wäch winak, e winak ri jalajoj queca'yic, e winak ri jalajoj tak qui tinimit, e winak ri jalajoj quech'awic.

¹⁶ Ri lajuj u c'a' ri e c'o che ri xibibalalaj awaj ri xawilo, cäquetzelaj na u wäch ri itzel ixok, cäquiya c'u na canok u tuquiel, cäquich'anaba na canok.

Cäquitij na ru tijol, cäquiporoj c'u na ru bakil pa k'ak'.

¹⁷ Ri Dios yo'winak pa canima' ri lajuj takanelab ri' chi cäca'no jachique ri craj ri Are', chi cäjunamataj ri qui chomanic chuya'ic takanic pu k'ab ri xibibalalaj awaj, c'ä cäbantaj na ronojel ru bim ri Dios.

¹⁸ Ri ixok ri xawilo, are wa' ri nimalaj tinimit ri cätakan pa qui wi' ri nimak tak takanelab ajuwächulew, —xcha ri ángel chwe.

18

Cäsachisax u wäch ri nimalaj tinimit Babilonia

¹ Te c'u ri' xinwil jun ángel chic ri tajin cäkaj lok chicaj, c'o c'u nimalaj takanic pu k'ab. Ru juluwem xuya sakil cho ronojel ruwächulew.

² Co xch'awic, xubij: ¡Xwulijic! Ya xwulij ri nimalaj tinimit Babilonia. Cojom chi wa' che cachoch itzel tak espíritus. Are qui jul ronojel qui wäch itzelalaj tak espíritus chic, xukuje' are qui soc c'äx tak chicop ajuwocaj ri tzel queilitajic.

³ Je ri', rumal chi ronojel qui wäch winak cho ruwächulew e k'abarinak rumal ru tijic ri vino re ri nimalaj mac ri cubano. Xukuje' ri nimak tak takanelab re ruwächulew je' ca'nom ruc' ri ixok jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab. Ri ajc'ayib c'ut ri e c'o cho ruwächulew e k'inomarinak rumal chi ri nimalaj tinimit Babilonia sibalaj oc'owinak u wi' ri u rayibal chque ronojel u wäch tak jastak, —xcha'.

⁴ Te c'u ri' xinta chi Jun ri xch'aw lok chicaj ri xubij: Chixel lok pa we tinimit ri', winak ri ix wech in, rech man quiban tä iwe ri mac ri cäban pa we

tinimit ri', rech man quirik tä c'u iwe ri nimak tak c'äx ri quepe na puwi'.

⁵ Xak c'u u mulim rib ru mac, opaninak c'ä chicao, na'tal c'u ronojel wa' ri retzelal che ri Dios.

⁶ Chibana che ri are' jas ru banom ri are' chque niq'uij chic, chiya u camul ri rajil u q'uexel che ri are' jas ri u banom chiwe. Chiyujaj ri cutijo, ri sibalaj c'äx na u tijic wa' chuwäch ri xuya ri are' chque niq'uij chic, chiya c'u wa' che.

⁷ Chiya c'äxc'ol che, xukuje' bis, jas ru nimal ri nimarisan ib ri xq'uiy pa ranima', xukuje' jas ri nimalaj u rayibal chque q'uia tak jastak. Xubij c'u pa ranima': "Ri in, in t'uyul waral je' jas jun ixok nim takanel, man in malca'n taj, man c'o tä c'u c'äx quinrik na," —cächa'.

⁸ Rumal ri' xa pa jun k'ij quepe na ronojel ru c'äxc'ol puwi'. Cäpe na cämical, cäpe na bis, xukuje' wi'jal. Cäporox c'u na ruc' k'ak'. Je ri', rumal chi ri Dios sibalaj c'o u chuk'ab, ri Kajaw Dios ri u k'atom tzij puwi' chi cäc'äjisax u wäch.

⁹ Ri nimak tak takanelab re ruwächulew ri xca'n ruc' are' jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, ri xquiya quib chutzucuxic ruc' are' ri q'uia jastak ri xquirayij, quebok' na, cäquirak c'u qui chi' aretak cäquil ru sibel ri k'ak' re ru poroxic.

¹⁰ Naj quetaq'ui wi na che rumal ri qui xibriquil. Sibalaj cäquixej na quib che ri nimalaj c'äjisabal u wäch ri tajin curiko, cäquibij c'u na: ¡Ay! ¡Tok'ob a wäch, nimalaj tinimit Babilonia, tinimit ri nim u k'ij! Xak te'talic xpe ri c'äx pa wi', xc'äjisax c'u a wäch, —quecha na.

¹¹ Ri ajc'ayib ri e c'o cho ruwächulew xukuje'

quebok' na, cäquirak c'u na qui chi' che we tinimit, rumal chi man c'o tä chi na jachin ri cälök'ow ri jastak ri cäquiq'uiyij.

¹² Ri cäquiq'uiyij are ri k'än puak, ri sak puak, ri abaj ri pakal rajil, ri perlas, ri manta re lino ri coc' u wäch, ri manta re xela, ri manta morada, xukuje' ri manta ri sibalaj quiäk u wäch. Cäquiq'uiyij c'u tak che' ri quec'oc'otic, jastak re marfil,* re che' ri pakal cajil, re ri ch'ich' bronze, re xak ch'ich', xukuje' jastak re mármol.†

¹³ Xukuje' cäquiq'uiyij ri canela, ri molom tak k'ayes ri quec'oc'otic, ri incienso, ri mirra,‡ c'oc'alaj tak cunabal, vino, aceite, coc'alaj c'äj, ri trico c'ut. Cäquiq'uiyij c'u q'uia qui wäch tak awaj, wacäx, awaj re tak eka'n, chij, xukuje' quiej ruc' ri qui carruaje, xukuje' winak, e are' winak wa' ri xa cäquicoj niq'uiyaj winak chic che patänil tak que.

¹⁴ Cäquibij c'u na che ri tinimit: ¡Conojel ri je'lalaj tak jastak ri sibalaj xarayij qui wäch, ri sibalaj xkaj chquiwäch ri winak, ya man c'o tä chic! ¡Xsach c'u u wäch ronojel ra k'inomal, xukuje' ronojel ri a je'lal ri c'o nabe!

¹⁵ Ri ajc'ayib ri xca'n qui c'ay cuc' tak we jastak ri', ri e k'inomarinak rumal we tinimit ri', naj quetaq'ui wi na che ri tinimit rumal chi cäquixej quib we ne cäquirik que ri e are' ri nimalaj c'äjisabal u wäch we tinimit ri'. Quebok' na, cäk'axow c'u na

---

* **18:12** a Ri “jastak re marfil” e are' jastak wa' ri banom chque ru ca' ri tix (elefante), sibalaj pakal rajil c'u wa'. † **18:12** b Ri “jastak re mármol” e are' jastak ri banom che jun abaj sak u wäch ri sibalaj pakal rajil. ‡ **18:13** Chawila' ri nota chrij ri “mirra” pa San Marcos 15:23.

ri canima'.

¹⁶ Cäquibij c'u na: ¡Ay! ¡Tok'ob u wäch ri nimalaj tinimit! Junam c'u ri are' ruc' jun ixok ri u cojom coc'alaj lino che ratz'iak, xukuje' u cojom manta morada xukuje' manta ri sibalaj quiäk u wäch, u wikom c'u rib ruc' k'än puak, cuc' tak abaj ri pakal cajil, xukuje' cuc' perlas.

¹⁷ ¡Xak te'talic c'ut xsach u wäch ronojel ri nimalaj u k'inomal! —quecha na.

Conojel ri e cojom che caporal chque tak ri barcos, xukuje' ri winak ri quebe' pa tak barcos, ri e binisel tak barcos, conojel c'u ri quechacun pa ri mar, naj xetaq'ui wi can che ri tinimit.

¹⁸ Aretak xquil ru sibel ri tinimit ri tajin cäporoxic, xquirak qui chi', xquibij: ¿A xc'oji lo jumul jun tinimit junam ruc' we nimalaj tinimit ri'? ¡Man xc'oji taj! —xecha'.

¹⁹ Xquiq'uiäk ulew pa qui jolom (c'utbal re ri qui bis). Xebok'ic, xk'axow c'u ri canima', xquirak qui chi', xquibij: ¡Ay! ¡Tok'ob u wäch ri nimalaj tinimit! Ruc' c'u ru k'inomal e k'inomarinak conojel ri c'o qui barcos pa ri mar. ¡Xak te'talic c'ut xsach u wäch we nimalaj tinimit ri'! —xecha'.

²⁰ Chixquicot ba' iwonojel ix, ri ix c'o pa tak ri caj rumal ri xbantaj che we tinimit ri'. Chixquicot ix xukuje', ri ix rech ri Dios, xukuje' ri ix, ix apóstoles, ri ix xukuje' ri ix k'alajisal tak re ru Lok' Pixab ri Dios rumal chi aretak ri Dios xuk'at tzij puwi' we tinimit ri' chi cäc'äjisax u wäch, xuya ri rajil u q'uexel ri c'äx ri u banom we tinimit ri' chiwe, —xcha ri Jun ri xch'aw lok chicaj.

²¹ Te c'u ri' jun ángel ri sibalaj c'o u chuk'ab xuwalijisaj jun abaj ri junam ruc' jun nimalaj ca',

xuq'uiäk bi pa ri mar, xubij c'ut: Are je wa' cäban na che ri nimalaj tinimit Babilonia, cäwulij na. ¡Ruc' chuk'ab cäwulixic! Man c'o tä c'u jumul ri quilitaj chi na u wäch.

²² ¡Babilonia! Man c'o tä chi na jumul ri cätataj chi awuc' ri rok'ebal ri k'ojom arpa u bi', ri su', o ri tun. Man cäriktaj tä chi na jun ajchac ri cuban apachique u wäch chac. Man cätataj tä chi na jun winak ri cäjuknaj ru ca' pa ri tinimit.

²³ Man cätunun tä chi na pa tak ja ru sakil ri jun candela, man cätataj tä c'ut ri wojcorem pa tak ri c'ulanem. Nabe canok ri ajc'ayib ri e c'o awuc' e are nimak qui k'ij cho ruwächulew. Xesubtaj c'u conojel qui wäch winak cho ruwächulew ruc' ri itzinic ri xabano, –xcha'.

²⁴ Chupam c'u we tinimit ri' xecämisax wi ri k'alajisal tak re ru Lok' Pixab ri Dios, xukuje' ri winak ri e rech ri Dios. Xriktaj c'u ri qui quiq'uel conojel ri winak ri e cämisam cho ronojel ruwächulew chupam we tinimit ri', –xcha ri ángel.

19

¹ Te c'u ri' xinta sibalaj q'uia winak ri e c'o pa ri caj ri co xech'awic, xquibij:

¡Aleluya! Ruc' ri ka Dios

ka rikom wi ri to'bal kib.

Xuwi che ri Are' takal wi

chi cänimarisax u k'ij.

Xuwi ri Are' takalic cäbix che

chi c'o nimalaj u chuk'ab

² rumal chi u banom ri jicomal,

u banom c'u ri kas tzij chuk'atic tzij.

Xuk'at c'u tzij puwi'

ri nimalaj itzel ixok
chi cäc'äjisax u wäch.

Are c'u ri are' ri retzelam ruwächulew
ruc' ronojel ri man utz taj
ri xubano.

Xuya c'u ri Dios che ri ixok ri rajil
u q'uexel ri qui cämical
ri patänil tak re ri Are',

—xecha ri'.

³ Te c'u ri' xech'aw chic, xquibij: ¡Aleluya! Ru
sibel ri nimalaj tinimit ri tajin cäporoxic, man
cätäni taj, xane xak tajin wi cäbukuw na pa tak ri
k'ij ri junab ri quepetic, —xecha'.

⁴ Ri juwinak quiejeb c'amal tak qui be ri co-
jonelab xukuje' ri quiejeb ri je' quepe ángeles
xquimej quib, xquik'ijilaj c'u ri Dios ri t'uylul pa
ri je'lalaj u t'uylulibal, xquibij: ¡Amén! ¡Aleluya! —
xecha'.

⁵ Te c'u ri' xtataj Jun ri xch'aw lok ruc' ri je'lalaj
t'uylulibal ri xubij:

Chiya u k'ij ri ka Dios,
iwonojel ix ri quixpatänin che,
ri quixej iwib chuwäch,
ri nim quiwil wi, chi ac'alab
chi ri'jab,
—xcha'.

*Waral cäkil wi ri nimak'ij re ru c'ulanem ri Alaj
Chij*

⁶ Xukuje' xinta jun wojojem ri je' ta ne e q'uia
winak tajin quech'awic, ri je' ta ne ru chojojem
q'ualaj nimak tak ja', xukuje' je' ta ne ru tililem
cowilaj tak quiäkulja ri xquibij:
¡Aleluya! Ri Kajaw, ri ka Dios,

ri c'o ronojel u wäch chuk'ab ruc',
u c'utum chi Are' tajin cätakanic.

⁷ Chujquicotok, kas chquicot kanima',
kanimarisaj c'u u k'ij ri Dios

rumal chi xopan ri k'ij
ri cäc'uli ri Alaj Chij.

Ri rixokil c'ut u banom
u banic rib.

⁸ Yo'm che chi cucoj ch'ajch'oj atz'iaak
re coc'alaj lino ri cäjuluwic,

—xecha'. Ri coc'alaj lino quel cubij ri jicomalaj qui
c'aslemal ri winak ri e rech ri Dios.

⁹ Te c'u ri' xubij ri ángel chwe: Chatz'ibaj wa' we
tzij ri': "Utz que ri e siq'uim che ri nimalaj wi'm ri
cäban pa ru c'ulanem ri Alaj Chij," —xcha'.

Xubij chi c'u chwe: We tzij ri', kas e are u Tzij ri
Dios wa', —xcha chwe.

¹⁰ Xinxuqui c'u chuwäch ri ángel chuk'ijilaxic.
Ri are' c'ut xubij chwe: ¡Maban wa'! Ri in xukuje'
xak in patänil re ri Dios je' jas ri at, junam cuc'
ri awachalal ri jicom canima' chrij ri kas tzij ri
xuk'alajisaj ri Jesús. Are chak'ijilaj ri Dios, —xcha
chwe.

Ri kas tzij ri xuk'alajisaj ri Jesús, are c'u wa' ri
cäyo'w qui chuk'ab ri k'alajisal tak re ru Lok' Pixab
ri Dios.

*Waral cäkil wi ri Jun ri quiejeninak chrij ri sakrij
quiej*

¹¹ Te c'u ri' xinwil ri caj jaktalic, xuc'ut c'u rib
jun sak rij quiej. Ru bi' ri Jun ri quiejeninak chrij
are wa': Jicom Ranima' xukuje' Kas Tzij. Ruc' c'u
jicomal cuk'at tzij xukuje' cuban ri ch'oj.

12 Ru wak'äch quejuluwic je' jas ru xak k'ak', e cojom c'u q'uia corona chujolom. C'o jun bi'aj tz'ibtal chrij ri xak xuwi ri Are' kas cäch'obowic.

13 U cojom jun u k'u' ri tz'ajom che quic'. Ru bi' c'ut are “Ru Tzij ri Dios”.

14 Ternetal c'u cumal ri soldados ajchicaj ri qui cojom sak atz'iak re coc'alaj lino ri ch'ajch'oj. E quiejeninak c'ut chquij sak tak quiej.

15 Pu chi' quel wi lok jun machete ri sibalaj c'o u pu chi', ri cucoj che qui soquic conojel qui wäch winak cho ruwächulew. Cätakan c'u na pa qui wi' ruc' jun vara re ch'ich'. Cuk'at c'u na tzij pa qui wi'. Je' cuban na chque jas ri cuban jun winak che qui pitz'ic ri uvas ruc' ri rakan, queutac'alej. Xukuje' cuban na chi cäquina' ri c'äx re ri nimalaj c'äjisabal qui wäch ri cäpe pa qui wi' rumal ri nimalaj royowal ri Dios, ri ka Dios ri c'o ronojel u wäch chuk'ab ruc'.

16 Tz'ibtal c'u we bi'aj ri' che ru k'u' xukuje' che ri rakan ri cubij: Are “Nim Takanel pa qui wi' ri nimak tak takanelab, Cajaw c'u conojel ri ajawib.”

17 Te ri' xinwil jun ángel ri tac'al pa ri k'ij, ri xurak u chi', co xch'awic che qui ch'abexic conojel ri chicop ri querapap chicaj, xubij chque: ¡Chixsa'j! Chimulij iwib che ri nimalaj wi'm ri cuya ri Dios.

18 Chixsa'j rech quitij ri qui ti'jol nimak tak takanelab, ri qui ti'jol ri qui nimakil tak soldados, xukuje' ri qui ti'jol achijab ri sibalaj c'o qui chuk'ab. Quitij c'u na ri qui ti'jol tak quiej, xukuje' ri qui ti'jol tak ri ajquiejab, ri qui ti'jol ronojel qui wäch winak, winak ri e c'o pu k'ab jun patrón o ri man c'o tä qui patrón, chi ac'alab, chi ri'jab, — xcha'.

¹⁹ Te c'u ri' xinwil ri xibibalalaj awaj xukuje' ri nimak tak takanelab ajuwächulew cachi'l ri qui soldados, ri qui mulim quib rech quech'ojin ruc' ri Jun ri quiejeninak chrij ri quiej xukuje' cuc' ru soldados ri Are'.

²⁰ Xchap c'u ri xibibalalaj awaj junam ruc' ri jun ri cuban che rib chi are k'alajisal re ru Lok' Pixab ri Dios, ri u banom cajmabal tak etal chuwäch ri xibibalalaj awaj. Cumal c'u we cajmabal tak etal ri' xeusub ri winak ri xquiya quib chi coc ri retal ri xibibalalaj awaj chque, ri xukuje' xquik'ijilaj ru wächbal. Ri xibibalalaj awaj xukuje' ri jun ri cuban che rib chi are k'alajisal re ru Lok' Pixab ri Dios, e c'aslic xeq'uiäk bi pa ri k'ak' ri je' jas jun nimalaj mar ri sibalaj cänicow ruc' azufre.

²¹ Are c'u ri niq'uiaj chic, xecämisax ruc' ri machete ri quel lok pu chi' ri Jun ri quiejeninak chrij ri quiej, conojel c'u tak ri chicop ajuwocaj xnoj qui pam ruc' ri qui ti'jol we winak ri'.

20

Waral cätzijox wi ri jun mil junab

¹ Te c'u ri' xinwil jun ángel ri tajin cäkaj lok chicaj, ruc'am pu k'ab ri lawe rech ri nimalaj jul ri sibalaj naj u pam, xukuje' ruc'am jun nimalaj ximibal re ch'ich'.

² We ángel ri' xuchap ri nimalaj itzel cumätz, ri ojer cumätz ri cäbix Itzel xukuje' Satanás che u bi'. Mil junab c'ut xuxim na ruc' ri ximibal re ch'ich'.

³ Xuq'uiäk bi pa ri nimalaj jul, xutz'apij can u chi' ri jul, xucoj jun t'ikbal che ri tz'apibal re rech man queusub tä chi ri winak cho ruwächulew c'ä

cätz'akat na ri mil junab. Aretak cätz'akat ri mil junab rajwaxic c'ut cätzokopix na quieb oxib k'ij.

⁴ Te c'u ri' xinwil jujun je'lalaj tak t'uyulibal. Chila' c'ut e t'uyul wi ri yo'm takanic pa qui k'ab chuk'atic tzij. Xukuje' xinwil ri canima' ri winak ri esam qui jolom rumal ru tzijoxic ru Lok' Pixab ri Dios ri xuk'alajisaj ri Jesús. Ri e are' man xquik'ijilaj tä ri xibibalalaj awaj. Man xquik'ijilaj tä ru wächbal, man xquiya tä c'u quib chi coc ri retal ri are' chucrusil ri qui palaj o che ri qui k'ab. Xinwilo chi xec'astaj chquixol ri cäminakib, xetakan c'ut junam ruc' ri Cristo pa ri mil junab.

⁵ Are wa' ri nabe c'astajibal. Are c'u ri niq'uiaj cäminakib chic man xec'astaj tä che we chanim ri', xane c'ä te' xec'astajic aretak xtz'akat na ri mil junab.

⁶ ¡Utz que ri xec'astaj pa ri nabe c'astajibal! E are wa' ri qui jachom quib pu k'ab ri Dios. Ri ucab cämical man cäriktaj tä chi na cumal ri e are', xane queboc na che sacerdotes rech ri Dios xukuje' rech ri Cristo. Quetakan c'u na ruc' ri Cristo pa ri mil junab.

⁷ Aretak cätz'akat ri mil junab, ri Satanás cätzokopix na, quel c'u na lok jawije' ri tz'aptal wi.

⁸ Quel c'u na bi che qui subic ri winak cho ronojel ruwächulew. E are c'u wa' ri Gog, xukuje' ri Magog. Queumulij na ri qui soldados che ri ch'oj, ri sibalaj e q'uia je' jas ri senyäb ri c'o chi' ri mar ri man cäcowin tä jun che cajilaxic.

⁹ Xepaki c'u lok cho ronojel ruwächulew, xquisutij rij ri c'olibal ri e c'o wi ri winak ri e rech ri

Dios, xukuje' ri tinimit ri lok' chuwäch. Ri Dios c'ut xutak lok k'ak' chicaj, ri xeuporoj conojel.

¹⁰ Ri Itzel c'ut, ri u banom subunic chque, xq'uiäk bi pa ri nimalaj k'ak' ri je' ta ne are jun mar ri sibalaj cänicow ruc' azufre, jawije' xq'uiäk wi bi ri xibibalalaj awaj xukuje' ri jun ri cuban che rib chi are k'alajisal re ru Lok' Pixab ri Dios. Chila' c'ut cäquirik wi na nimalaj c'äx chi pak'ij chi chak'ab pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic.

Waral cätzijox wi ri k'atow tzij ri cäban chuwäch ri nimalaj t'uyulibal ri sakloloj

¹¹ Xinwil c'u jun nimalaj t'uyulibal ri sakloloj, xukuje' xinwil ri Jun ri t'uyul chila'. Chuwäch c'u ri Are' xsach u wäch ri ulew xukuje' ri caj, man c'o tä jumul xilitaj chi qui wäch rumal chi man c'o tä chi c'u c'olibal jawije' chi' cuya' quec'oji wi.

¹² Te c'u ri' xeinwil ri cäminakib, chi ri'jab chi ac'alab e tac'atoj chuwäch ri Dios. Xejaktaj c'u tak ri wuj xukuje' xjaktaj jun wuj chic, ri wuj re c'aslemal. Xk'at c'u tzij pa qui wi' ri cäminakib. Xilic jas ri xca'no aretak e c'asal cho ruwächulew, ri tz'ibtal pa tak ri wuj.

¹³ Ri mar xeujach ri cäminakib ri e c'o chupam. Ri cämical xukuje' ri c'olibal ri e c'o wi ri cäminakib xequijach ri cäminakib ri e c'o chupam. Conojel c'ut xk'at tzij pa qui wi' chrij ronojel ri xca'n pa ri qui c'aslemal.

¹⁴ Te c'u ri' ri cämical xukuje' ri c'olibal ri e c'o wi ri cäminakib, xeq'uiäk bi pa ri nimalaj k'ak' ri je' ta ne jun mar tajin cäc'atic. Are c'u wa' ri ucab cämical.

¹⁵ Chila' c'ut xeq'uiäk wi bi ri man tz'ibtal tä ri qui bi' pa ri wuj re c'aslemal.

21

Waral cäkil wi ri c'ac' caj xukuje' ri c'ac' uwächulew

¹ Te c'u ri' xinwil jun c'ac' caj xukuje' jun c'ac' uwächulew, rumal chi ri nabe caj xukuje' ri nabe uwächulew xsach qui wäch, xukuje' ri mar man c'o tä chic.

² In ri', ri Juan, xinwil ri lok'alaj tinimit, ri c'ac' Jerusalén, tajin cäkaj lok chicaj ruc' ri Dios. Banom c'u u banic je' jas jun ali ri u cojom chi ri ratz'iak re c'ulanem rech cäc'uli ruc' ri ala ri coc che rachajil.

³ Xinta c'u jun ri co xch'aw lok chicaj ri xubij: ¡Chawilampe'! Ri Dios u yacom chi ri rachoch cämich quixol ri winak. Cäjeki na junam cuc', ri e are' c'ut quebec na che u winakil ri Are'. Tzare c'u ri kas Dios cäc'oji na cuc' che qui Dios.

⁴ Ri Dios cusu' na ri u wa'l qui wäch. Man c'o tä chi c'u cämical, man c'o tä chi ok'ej, man cäk'axow tä chi na ri canima', man c'o tä chi c'u k'axom. Je ri', rumal chi ronojel ri c'o nabe ya man c'o tä chic, xsach c'u u wäch wa', —xcha'.

⁵ Are c'u ri Jun ri t'uyul pa ri nimalaj t'uyulibal xubij chwe: Chawilampe', ri in quinban c'ac' che ronojel ri c'olic, —xcha chwe.

Xukuje' xubij: Chatz'ibaj wa' rumal chi we tzij ri' e kas tzij, cuya' c'ut kas cäcu'bi u c'ux jun chquij, —xcha'.

⁶ Te c'u ri' xubij chi chwe: ¡Ya xbantajic! In ri' ri chaplebal xukuje' ri q'uisbal, je' jas ri nabe letra xukuje' ri q'uisbal letra rech ri alfabeto, ri “A” ruc' ri “Z”. Jachin ri cächaki'j u chi' quinya na che ri are' chi cutij re ri joron re ri u q'uiyibal ja' ri cuya c'aslemal, ri xak cäsipaxic.

⁷ Jachin ri cäch'acanic cärechbej na ronojel wa'. Ri in quinoc na che u Dios, ri are' c'ut coc na che walc'ual in.

⁸ Are c'u ri winak ri e xibrib, ri man quecojon taj, ri winak ri etzeltajinak qui c'aslemal cho ri Dios, ri cämisanelab, ri winak ri je' cäca'no jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, ri winak ri cäca'n itzinic, ri quequik'ijilaj tak tiox ri xa e banom cumal winak, xukuje' conojel ri banal tak tzij, conojel wa' quebe' na pa ri nimalaj k'ak' ri je' ta ne jun mar ri tajin cäc'atic ruc' azufre. Are c'u wa' ri ucab cämical, —xcha ri Dios chwe.

Waral cäkil wi ri c'ac' tinimit Jerusalén

⁹ Te c'u ri' xpe jun chque ri wukub ángeles ri cuc'am ri wukub lak ri nojinak che ri q'uisbal tak c'äxc'ol, xubij chwe: Tasa', quinc'ut ri ali chawäch, ri rixokil ri Alaj Chij, —xcha chwe.

¹⁰ Chupam ri xuc'ut ri Lok'alaj Espíritu chnuwäch xinwilo chi ri ángel xinuc'am bi puwi' jun nimalaj juyub ri sibalaj naj pakalinak, xuc'ut c'u ri nimalaj tinimit chnuwäch, ri lok'alaj Jerusalén ri tajin cäkaj lok chicaj jawije' xel wi lok chuwäch ri Dios.

¹¹ Ri tinimit cäjuluw rumal ru je'lalaj u juluwem ri Dios, ru juluwem are junam ruc' jun abaj ri sibalaj pakal rajil, junam ruc' jun abaj re jaspe, ri cuya' cäca'y jun chupam jas ri vidrio.

¹² Ri tinimit sutim rij che jun nimalaj tapya ri naj pakalinak. E c'o cablajuj uchibe che ri tapya, e c'o c'u jujun ángel chuchi' tak ri uchibe. Ri qui bi' ri cablajuj tinimit re Israel e tz'ibtal cho ri jujun porta re ri uchibe.

13 Oxib uchibe e c'o chrelbal k'ij, oxib chic e c'o chuwiq'iaäk'ab ri relbal k'ij, e c'o oxib chumoxk'ab ri relbal k'ij, e c'o c'u oxib chic chukajbal k'ij.

14 Ri tapya rech ri tinimit cojom cablajuj abaj che u tac'alibal. Ri qui bi' ri cablajuj apóstoles re ri Alaj Chij e tz'ibtal chquij tak ri abaj.

15 Ri ángel ri tajin cätz'ijon wuc' ruc'am jun aj re k'än puak che retaxic ri tinimit, xukuje' c'u tak ri uchibe ruc' ri tapya.

16 Ri tinimit xak junam retabalil ri pa tak u xcut. Ri rakan xak junam ruc' ru wäch. Ri ángel xretaj ri tinimit ruc' ri aj ri ruc'am. Quieb mil ruc' quieb ciento kilómetros quetanic. Ri rakan, xukuje' ri u wäch ri pakalinak xak junam queetanic.

17 Te c'u ri' xretaj chi ri tapya, quetan c'u oxc'al ruc' quiejeb metros ru pimal, jas ri etabal ri cäquicoj ri winak are wa' ri tajin cucoj ri ángel.

18 Ri tapya are abaj re jaspe* ri cojom che ri tapya. Are c'u ri tinimit are k'än puak ri man c'o tä yuja'm ruc' cojom che, junam ruc' ri vidrio ri ch'ajch'oj.

19 Ri abaj ri e cojom che ru tac'alibal ri tapya e wiktal cuc' ronojel qui wäch abaj ri pakal cajil. Ri nabe abaj re ri tac'alibal, wiktal ruc' jaspe, ri ucab abaj wiktal ruc' zafiro, ri urox abaj wiktal ruc' ágata, ri ucaj abaj c'ut, are wiktal ruc' esmeralda.

20 Ri uro' abaj wiktal ruc' ónice, ri uwak abaj wiktal ruc' cornalina, ri uwuk abaj wiktal ruc' crisólito, ri uwajxak abaj wiktal ruc' berilo, ri

---

* **21:18** Conojel ri abaj ri quebix waral, ri jaspe, ri esmeralda, ri perlas, xukuje' ri niq'uiaj chic, e are' abaj wa' ri sibalaj pakal cajil.

ubelej abaj wiktal ruc' topacio, ri ulajuj abaj wiktal ruc' crisoprasa, ri ujulajuj abaj wiktal ruc' jacinto, ri ucablajuj abaj c'ut, are wiktal ruc' amatista.

²¹ Ri cablajuj porta re ri u chi' tak be e cablajuj perlas wa'. Chquijujunal ri porta e jujun perlas. Ri be ri coc'ow pu niq'uiajal ri tinimit are re k'än puak ri man c'o tä yuja'm ruc', je' jas ri vidrio ri cäcowinic cäca'y jun chupam.

²² Man xinwil tä jun Lok'alaj Rachoch Dios pa ri tinimit ri', rumal chi ri Kajaw Dios ri c'o ronojel u wäch chuk'ab ruc', are ri Are' ri Lok'alaj Rachoch Dios junam ruc' ri Alaj Chij.

²³ Ri tinimit man rajwaxic taj chi cäca'y ri k'ij puwi', man rajwaxic tä c'u ri ic' rumal chi ri je'lalaj u juluwem ri Dios are cäca'y puwi'. Ri Alaj Chij c'ut Are u sakil.

²⁴ Conojel qui wäch winak cho ruwächulew ri qui rikom ru tobanic ri Dios quebin na pa ru sakil ri tinimit ri'. Are c'u ri nimak tak takanelab re ri uwächulew cäquic'am na bi ri jastak que ri nimak qui k'ij, ri nim queil wi, quequiya c'u na can pa ri tinimit.

²⁵ Ru chi' tak be re ri tinimit man quetz'apix tä pak'ij. Chila' c'ut man c'o tä chak'ab.

²⁶ Cäc'am na bi jela' ri k'inomal ri sibalaj nimak qui k'ij, ri nim queil wi quech conojel qui wäch winak cho ruwächulew.

²⁷ Man c'o tä c'u jas ri man ch'ajch'oj taj coc bi pa ri tinimit. Man coc tä c'u bi jun winak ri etzeltajinak ru c'aslemal cho ri Dios, o jun ri u banom subunic. Xak xuwi queboc na bi ri winak ri tz'ibtal ri qui bi' pa ri wuj re c'aslemal ri c'o ruc'

ri Alaj Chij.

22

¹ Te c'u ri' ri ángel xuc'ut chnuwäch jun nima' ri saklojoj re joron ri cuya c'aslemal. Cäcowinic cäca'y jun chupam je' jas ri cristal. Chila' c'ut quel wi lok ri nima' ruc' ri je'lalaj t'uyulibal ri e c'o wi ri Dios xukuje' ri Alaj Chij.

² Pu niq'uiajal ri be ri coc'ow pa ri tinimit xukuje' pa tak u xcut ri nima' e q'uiyinak wi ri che' re c'aslemal. Cablajuj mul cäwächin che ri jun junab. Chi ic' cuya ru wäch. Are c'u ru xak coc che cunabal que conojel qui wäch winak cho ruwächulew.

³ Chila' man c'o tä jas ri etzelam u wäch rumal ri Dios. Are c'u ri je'lalaj t'uyulibal ri e c'o wi ri Dios xukuje' ri Alaj Chij cäc'oji na pa ri tinimit ri'. Ri patänil tak re ri Dios c'ut, quek'ijilan na che ri Are'.

⁴ Kas cäquil na rib qui wäch chbil quib, are c'u ru bi' cäc'oji na chucrusil ri qui palaj.

⁵ Chila' man c'o tä chi chak'ab. Ri winak ri quejeki chila' man rajwaxic tä ru sakil jun candela chque. Man rajwaxic tä c'ut ru sakil ri k'ij rumal chi ri Dios ri Kajaw cuya na sakil pa qui wi'. Ri e are' c'ut quetakan na pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic.

Xa jubik' craj chi cäpe chi na jumul ri Jesucristo

⁶ Te c'u ri' xubij ri ángel chwe: We tzij ri' e kas tzij, cuya' c'ut kas cäcu'bi u c'ux jun chquij. Ri Kajaw c'ut, ri tzare Dios wa', ri cäyo'w qui chuk'ab ri k'alajisal tak re ru Lok' Pixab, u takom lok ru ángel chuc'utic chquiwäch ri patänil tak re jas ri cäbantaj na chanim, —xcha chwe.

7 ¡Chitampe! ¡Chanim quinopanic! —xcha ri Jesús.
 ¡Utz re ri cunimaj ru Lok' Pixab ri Dios ri tz'ibtal
 pa we wuj ri! —xcha chwe.

8 In ri', ri Juan, xinto, xukuje' kas xinwil rono-
 jel ri cätzijox waral. Aretak xtataj wa' wumal
 xukuje' xilitaj wumal, xinxuqui chuwäch ri ángel
 ri xc'utuw ronojel wa' chnuwäch rech quink'ijilaj.

9 Ri ángel c'ut xubij chwe: ¡Maban wa! Ri in
 xak in patänil re ri Dios je' jas ri at xukuje' tak ri
 awachalal ri k'alajisal tak re ru Lok' Pixab ri Dios,
 xukuje' conojel ri queniman che ru Tzij ri Dios ri
 tz'ibtal pa we wuj ri'. ¡Are chak'ijilaj ri Dios! —xcha
 chwe.

10 Xukuje' xubij chwe: Meac'u' ru Lok' Pixab ri
 Dios ri tz'ibtal pa we wuj ri', rumal chi xa jubik'
 chic craj chi copan ri k'ij ri cäbantaj na ronojel wa'.

11 Xak ba' chaya che ri banal etzelal chi cutakej u
 banic ri etzelal ri cubano, xukuje' ri winak ri man
 ch'ajch'oj tä ranima' chutakej na u banic ri man
 ch'ajch'oj taj. Are c'u ri utzalaj winak chutakej u
 banic ri utzil, ri winak c'ut ru jachom rib pu k'ab ri
 Dios chutakej u banic ri jicom cho ri Dios, —xcha'.

12 ¡Chitampe! —cächa ri Jesús. ¡Chanim
 quinopanic! Wuc'am bi ri tojbal ri quinya na
 chque ri winak chquijujunal, jas u wäch ri ca'nom.

13 In ri', in ri nabe xukuje' in ri q'uisbal, ru
 chaplebal xukuje' ru q'uisic ronojel. Ri in, in je'
 jas ri nabe letra xukuje' ri q'uisbal letra rech ri
 alfabeto, ri “A” ruc' ri “Z”, —xcha ri Are'.

14 Utz que ri qui ch'ajom ri catz'iak (quel cubij
 wa' chi e nimaninak chwe), rech cuya' cäquitij que
 ru wäch ri che' ri cuya c'aslemal. Xukuje' cuya'
 queboc pa ri uchibe rech ri tinimit.

15 Are c'u ri itzel tak winak, xukuje' ri winak ri cäca'n itzinic, ri winak ri je' cäca'no jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, ri cämisanelab, ri winak ri cäquik'ililaj tak tiox ri xa e banom cumal, xukuje' conojel ri utz cäquil wi ri banow tzij, ri cäca'n subunic quecanaj na can ri e are' chrij ri tinimit.

16 In ri', ri Jesús, nu takom bi ri nu ángel chuk'alajisaxic ronojel wa' chque tak ri kachalal cojonelab. Wuc' in xel wi ri a mam David ri nim takanel, in c'ut ri rachalaxic can ri are'. In ri' ri nimalaj ch'imil ri sibalaj cäjuluwic pa ru sakiribal, —xcha ri Are'.

17 Ri Lok'alaj Espíritu xukuje' ri rixokil ri Alaj Chij cäquibij: ¡Chixsa'j! —quecha ri'.

Jachin ri cätowic, chubij: ¡Chixsa'j! —cächa na.

Jachin ri cächaki'j u chi', ri craj re ri joron, ch-petok, chutija re ri joron ri cuya c'aslemal ri xak cäsipaxic.

18 Conojel ri cäquitatabej ru Lok' Pixab ri Dios ri tz'ibtal pa we wuj ri', in ri', ri Juan, quinbij wa' chque: We c'o jun cuya u wi' tak we tzij ri', ri Dios cuya na u wi' ri c'äxc'ol chrij ri are' ri e tz'ibtal pa we wuj ri' ri quepe na chquij ri winak.

19 Xukuje' we c'o jun c'o cäresaj che ru Lok' Pixab ri Dios ri tz'ibtal pa we wuj ri', ri Dios cäresaj na ru bi' ri winak ri' pa ri wuj re c'aslemal, man cuya tä c'u che chi coc pa ri lok'alaj tinimit. Are c'u wa' ri e tz'ibtal chquij pa we wuj ri'.

20 Ri Jun ri cäk'alajisan tak we tzij ri', cubij: ¡Je', je ri'! ¡Quinopan na chanim!

Amén. ¡Sa'j la, Kajaw Jesús!

²¹ Are ta ba' ri Kajaw Jesucristo cutok'obisaj i wäch iwonojel. Amén.

Ru Lok' Pixab Ri Dios
New Testament in K'iche' Cantel; quc (GT:quc:K'iche'),
traditional spelling

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: K'iche'

Dialect: Cantel

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in K'iche'

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

8430bd05-7384-53a0-b6f0-f6365890a2fe